

נגב 2015

תוכנית לאומית אסטרטגית לפיתוח הנגב

מסמך מסכם
אוקטובר, 2005

התוכנית הלאומית-אסטרטגית לפיתוח הנגב, כפי שהיא מוצגת במסמך זה, היא תוצאה של עבודה משותפת בה נטלו חלק אנשים רבים במהלך שמונת החודשים האחרונים. גורמים שונים מן הסקטור הממשלתי, הציבורי, הפרטי וההתנדבותי חברו יחדיו והשתתפו בתהליך התכנון לגיבושה של תוכנית זו. התוכנית משקפת את הצרכים ומגמות השינוי הנדרשות לפי הבנתם של גורמים אלה, כמו גם את מאמצייהם ומחויבותם לפיתוחו של הנגב.

החזון לפיתוח הנגב הוא חזון לאומי היסטורי. ביצועה של התוכנית הלאומית-אסטרטגית לפיתוח הנגב יאפשר מימושו של החזון המשותף לממשלת ישראל ולאנשי הנגב.

יעודה של התוכנית היא הפיכתו של הנגב לאזור מושך אוכלוסייה ועסקים, מפותח כלכלית, מציע איכות חיים וחוויית מגורים ומאפשר קיומו של מרקם קהילתי מגוון ורב תרבותי.

מצאנו בנגב נכסים רבים ומנופי פיתוח וצמיחה במגזרים השונים. התוכנית מכוונת לשימוש בנכסים ומנופים אלו, תוך שיתופם הפעיל של תושבי הנגב ומנהיגיו ביישומה של התוכנית.

התוכנית מתבססת על תפיסה של פעולה משמעותית, במספר תחומים עיקריים במקביל, תוך תיאום ואינטגרציה בניהם בהיבטי התוכן, המרחב הגיאוגרפי ולוח הזמנים. ביצוע התוכנית באופן זה, תוך יצירת מסגרת ארגונית ותקציבית רב שנתית, יבטיח את הצלחת התוכנית והשגת היעדים.

פרק א – עיקרי התכנית

פרק ב – פיתוח כלכלי

פרק ג – תשתיות ואיכות הסביבה

פרק ד – מגורים והתיישבות

פרק ה – חינוך

פרק ו – קהילה ומנהיגות

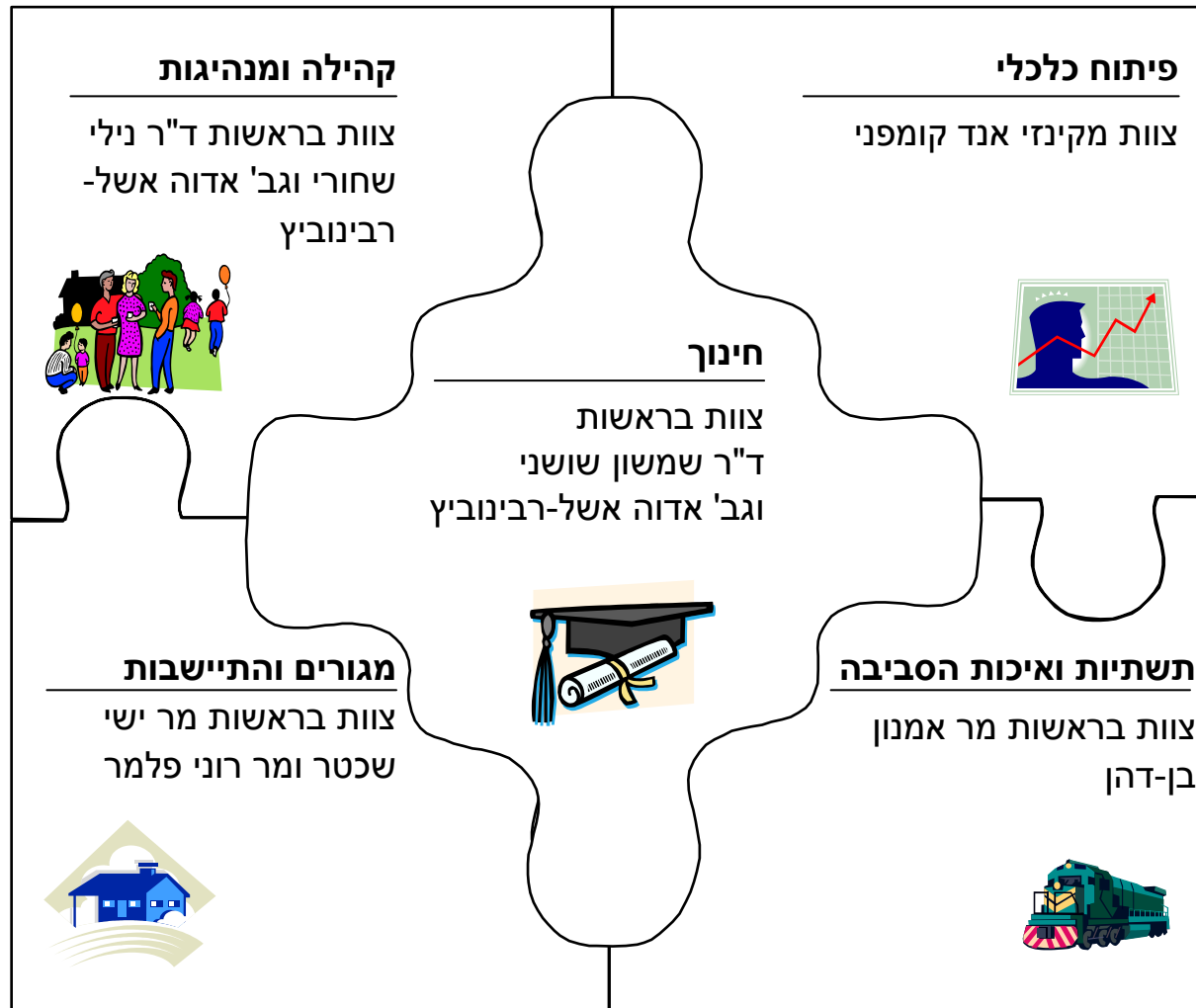
פרק א – עיקרי התוכנית תוכנית לאומית אסטרטגית לפיתוח הנגב

אוקטובר, 2005

התכנית לפיתוח הנגב הוכנה בתהליך מתואם על ידי 5 צוותי עבודה תוך שיתוף אנשי מקצוע ובעלי עניין רבים

הכנת התוכנית הובלה על ידי "דרומה עידן הנגב" בעבודה משותפת של 5 צוותים ובהובלת מר חיים בלומנבלט

עקרונות תהליך התכנון

- הכנת תכנית אסטרטגית לטווח של 10 שנים
- התמקדות באזור שמדרום לקו שדרות- בית-קמה - ערד
- פיתוח הנגב בגישה אינטגרטיבית תוך טיפול במקביל במספר שכבות באמצעות צוותי עבודה שונים
- שיתוף גורמים פרטיים וציבוריים בתהליך התכנון:
 - משרדי ממשלה
 - רשויות וארגונים
 - תושבי הנגב
 - מנהיגים מהסקטור הפרטי
- שימוש בתוכניות קיימות והתאמתן במידת הצורך
- הבדואים, כחלק מכלל אוכלוסיית הנגב, יהנו ממכלול היוזמות ובנוסף יינתן סיוע לצמצום פערים היכן שצריך

- **פיתוח הנגב חיוני לישראל וחשוב לתושבי הנגב, ויישום התוכנית הלאומית המוצעת יביא לשינוי המינורל**
 - בישראל, ההופכת צפופה מיום ליום, הנגב מהווה הזדמנות לשימוש טוב יותר במרחב (בנגב מתגוררים כ-8% מהאוכלוסייה על כ-60% משטח המדינה), צמצום פערים, וניצול נכסים קיימים לצמיחה לאומית.
 - מימוש הזדמנויות אלה מצריך התערבות המדינה ליצירת התנאים שבהם המגזר הפרטי יוכל להוביל את ההשקעות והפיתוח, יצירת איכות חיים שתמשוך אוכלוסייה לאזור ויצירת מומנטום תוך תיאום ואינטגרציה בין תחומים שונים.
 - ביצוע התוכנית צפוי להוביל, תוך עשור, לגידול האוכלוסייה ב 70% לכ-900 אלף איש, הפחתת שיעור האבטלה והשוואתו לממוצע הארצי, צמצום של 60% בפער בשכר הממוצע, ומחיקת הפער בשיעור הסטודנטים. ביצוע התוכנית יצריך השקעה ממשלתית של כ-17.5 מיליארד ₪ שתתפרש על פני 10 שנים. השקעות הסקטור הפרטי עשויות להיות פי 4 ויותר מסכום זה.
- **היזמות העיקריות של התוכנית מתפרשות על 5 תחומים:**
 - **פיתוח כלכלי:** הסרת חסמים רוחביים להתפתחות כלכלית (קשיים בביצוע השקעות, פשיעה ועוד) וטיפול ענפים מובילים (הי-טק, תיירות, כימיה) יסייעו ביצירת מקומות עבודה. בנוסף, פיתוח התיירות גם יחזק את תדמית האזור.
 - **תשתיות:** השלמת ההשקעות בתשתיות תחבורה תשפר את איכות החיים ותקל על התפתחות עסקים ומשיכת אוכלוסייה. השקעה בתשתיות בישובים הבדואים נדרשת לשיפור תנאי המחיה ומשיכת אוכלוסייה מהפזורה ליישובי הקבע.
 - **התיישבות ומגורים:** יצירת נדל"ן ייחודי וסיוע ברכישת בתים באזור יסייעו במשיכת אוכלוסייה חזקה לנגב.
 - **חינוך:** צמצום פערים והשקעה במצוינות וייחודיות בחינוך בנגב יקדמו את תלמידי האזור וסייעו במשיכת אוכלוסייה.
 - **קהילה:** טיפוח הקהילה וקידום שיתופי פעולה אזוריים יסייעו להקטנת הגירה שלילית ומשיכת אוכלוסייה לאזור.
- **מנגנון יישום חזק ואפקטיבי הינו תנאי הכרחי להצלחת התוכנית**
 - הצלחת היזמות תלויה, בנוסף לביצוע השקעה משמעותית והעמדת הנגב בראש סדר העדיפויות הלאומי כאמור, גם ביצירת מנגנון יישום אפקטיבי שיהיה אחראי על ביצוע התוכנית.
 - מוצע כי מנגנון היישום יתבסס על אנשי מקצוע שינהלו את היישום באמצעות משרדי הממשלה הרלבנטיים ומיקור חוץ למספר גופים שירכזו את הפעילות הנדרשת למימוש חלק מהיזמות המפורטות בתוכנית.
- **נושאים נוספים** – בטווח הבינוני יש צורך בפתרון סוגיית הקרקעות במגזר הבדואי, נדרש ביצוע מספר יוזמות לצמצום פערים במערכת הבריאות ונדרשת השלמת תכנון לטיפול במערכת הרווחה, בים המלח ובאזור הערבה

תקציר מנהלים

- **פיתוח הנגב חיוני לישראל וחשוב לתושבי הנגב, ויישום התוכנית הלאומית המוצעת יביא לשינוי המיוחל**
 - בישראל, ההופכת צפופה מיום ליום, הנגב מהווה הזדמנות לשימוש טוב יותר במרחב (בנגב מתגוררים כ-8% מהאוכלוסייה על כ-60% משטח המדינה), צמצום פערים, וניצול נכסים קיימים לצמיחה לאומית.
 - מימוש הזדמנויות אלה מצריך התערבות המדינה ליצירת התנאים שבהם המגזר הפרטי יוכל להוביל את ההשקעות והפיתוח, יצירת איכות חיים שתמשוך אוכלוסייה לאזור ויצירת מומנטום תוך תיאום ואינטגרציה בין תחומים שונים.
 - ביצוע התוכנית צפוי להוביל, תוך עשור, לגידול האוכלוסייה ב 70% לכ-900 אלף איש, הפחתת שיעור האבטלה והשוואתו לממוצע הארצי, צמצום של 60% בפער בשכר הממוצע, ומחיקת הפער בשיעור הסטודנטים. ביצוע התוכנית יצריך השקעה ממשלתית של כ-17.5 מיליארד ₪ שתתפרש על פני 10 שנים. השקעות הסקטור הפרטי עשויות להיות פי 4 ויותר מסכום זה.

• היוזמות העיקריות של התוכנית מתפרשות על 5 תחומים:

- **פיתוח כלכלי:** הסרת חסמים רוחביים להתפתחות כלכלית (קשיים בביצוע השקעות, פשיעה ועוד) וטיפול ענפים מובילים (הי-טק, תיירות, כימיה) יסייעו ביצירת מקומות עבודה. בנוסף, פיתוח התיירות גם יחזק את תדמית האזור.
- **תשתיות:** השלמת ההשקעות בתשתיות תחבורה תשפר את איכות החיים ותקל על התפתחות עסקים ומשיכת אוכלוסייה. השקעה בתשתיות בישובים הבדואים נדרשת לשיפור תנאי המחיה ומשיכת אוכלוסייה מהפזורה ליישובי הקבע.
- **התיישבות ומגורים:** יצירת נדל"ן ייחודי וסיוע ברכישת בתים באזור יסייעו במשיכת אוכלוסייה חזקה לנגב.
- **חינוך:** צמצום פערים והשקעה במצוינות וייחודיות בחינוך בנגב יקדמו את תלמידי האזור ויסייעו במשיכת אוכלוסייה.
- **קהילה:** טיפוח הקהילה וקידום שיתופי פעולה אזוריים יסייעו להקטנת הגירה שלילית ומשיכת אוכלוסייה לאזור.

• מנגנון יישום חזק ואפקטיבי הינו תנאי הכרחי להצלחת התוכנית

- הצלחת היוזמות תלויה, בנוסף לביצוע השקעה משמעותית והעמדת הנגב בראש סדר העדיפויות הלאומי כאמור, גם ביצירת מנגנון יישום אפקטיבי שיהיה אחראי על ביצוע התוכנית.
- מוצע כי מנגנון היישום יתבסס על אנשי מקצוע שינהלו את היישום באמצעות משרדי הממשלה הרלבנטיים ומיקור חוץ למספר גופים שירכזו את הפעילות הנדרשת למימוש חלק מהיוזמות המפורטות בתוכנית.

- **נושאים נוספים** – בטווח הבינוני יש צורך בפתרון סוגיית הקרקעות במגזר הבדואי, נדרש ביצוע מספר יוזמות לצמצום פערים במערכת הבריאות ונדרשת השלמת תכנון לטיפול במערכת הרווחה, בים המלח ובאזור הערבה

פיתוח הנגב הוא חיוני ויכול ליצור ערך חברתי וכלכלי רב

היתרונות שבפיתוח הנגב

- צמצום פערים כלכליים וחברתיים מול המרכז ישפר את איכות החיים באזור ויוביל למיצוי טוב יותר של ההון האנושי בנגב
- פיתוח האזור יכול להביא לאופטימיזציה של השימוש במשאבי הקרקע של ישראל: – משיכת אוכלוסייה תפחית צפיפות במרכז בטווח הבינוני – משיכה של תעשיות עתירות שטח מן המרכז תיעל את השימוש בנדל"ן
- הסרת חסמים לפעילות כלכלית, כגון חסר בכוח אדם ותשתיות, תסייע למיצוי הפוטנציאל הכלכלי של ענפים מובילים

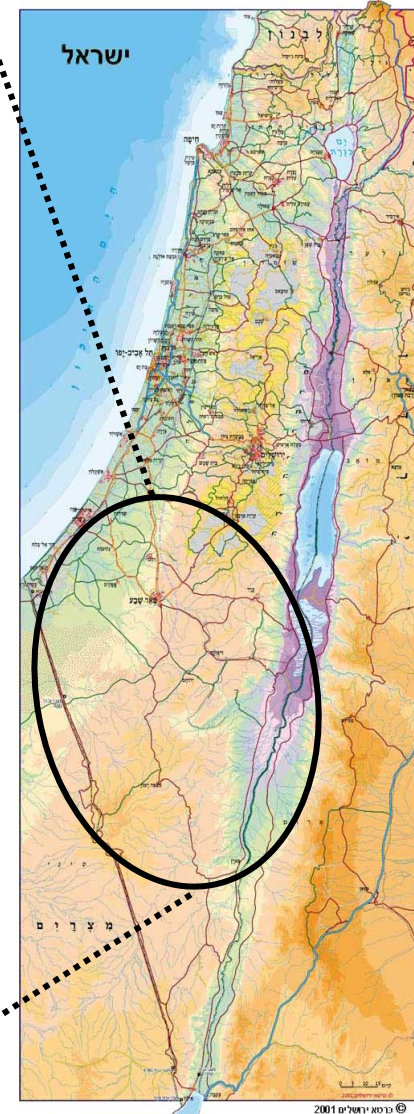
מצב קיים

- קיימים פערים גדולים בחינוך, תעסוקה ומצב כלכלי, בייחוד באוכלוסייה הבדואית (המהווה כ- 25% מאוכלוסיית האזור)
- ישראל היא אחת המדינות הצפופות בעולם המערבי והיא הופכת צפופה יותר ויותר
- כ- 8% מאוכלוסיית ישראל מתגוררים בנגב על כ-60% משטח המדינה
- בוגרי אוניברסיטת בן-גוריון שכיום עוזבים ברובם את האזור
- פוטנציאל תיירות גבוה לא ממומש
- תשתיות התחבורה מתפתחות
- נוכחות משמעותית של חברות כימיקלים ואלקטרוניקה – שניים מענפי היצוא הגדולים בישראל

סגירת פערים כלכליים-חברתיים

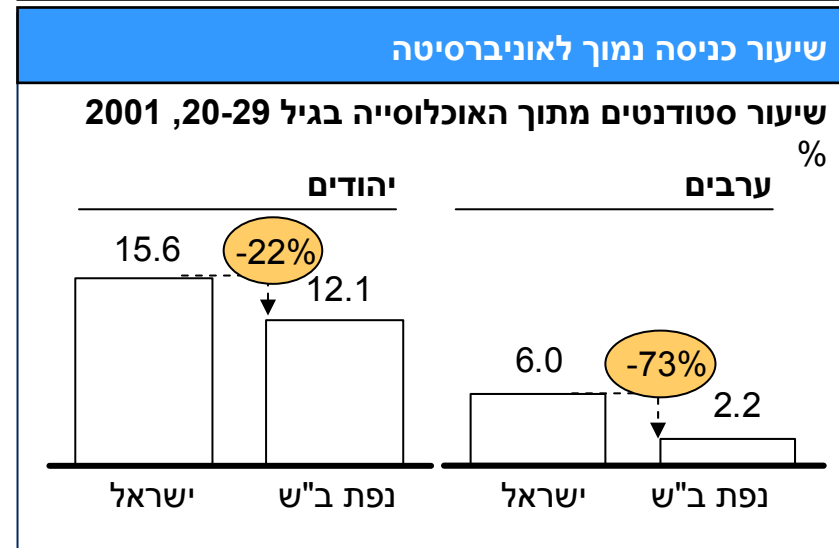
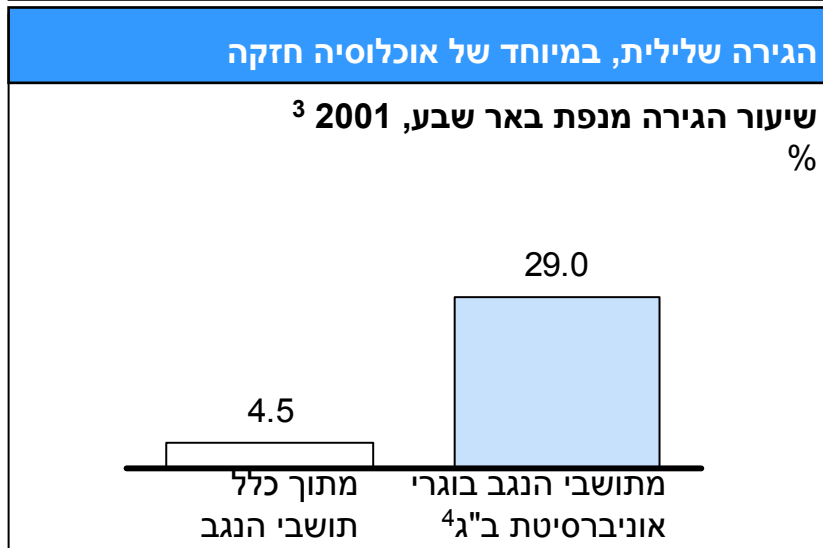
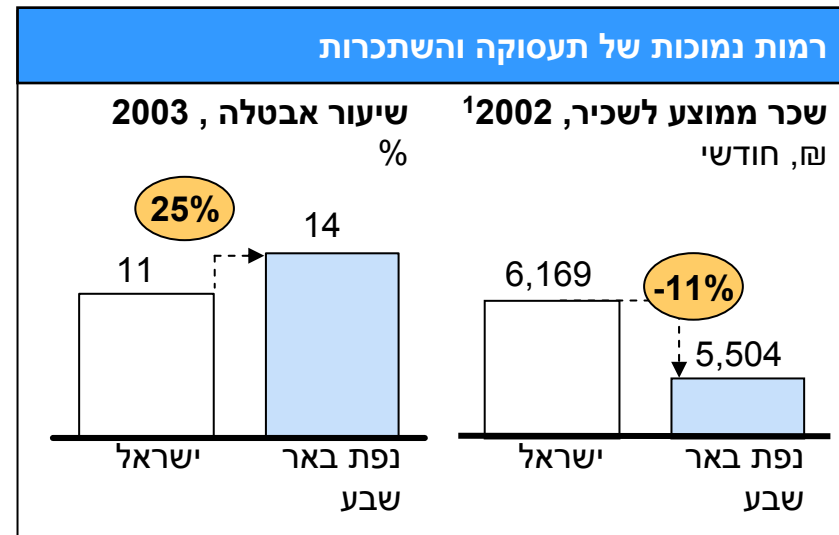
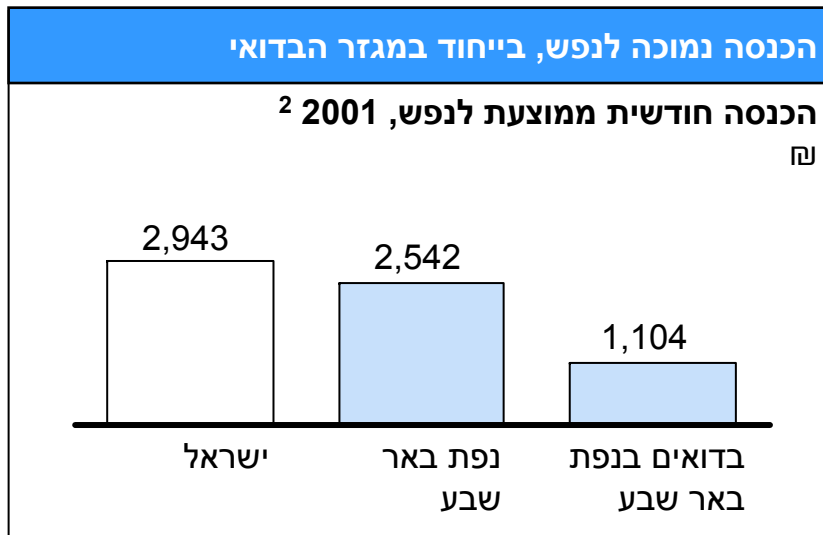
ניצול מיטבי של שטח המדינה / "ביטול הפריפריה"

ניצול נכסים קיימים

מהלך הפיתוח יחייב התמודדות עם אתגרים במספר תחומים

נפת באר שבע ■
 ישראל ■

1. ניתוח על בסיס דו"ח הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ומשרד הפנים על הרשויות המקומיות בישראל, 2005

2. כולל קצבאות

3. הגירה מן הנפה החוצה, ללא קיזוז מהגרים אל הנפה

4. מתוך בוגרי האוניברסיטה בשנת 2001 שהיו תושבי הנגב טרם לימודיהם באוניברסיטה

מקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה; אוניברסיטת בן-גוריון; ניתוח צוות

הפיתוח צריך להתבסס על מספר נקודות חוזק של הנגב

פוטנציאל פיתוח	מצב קיים	עוגן לפיתוח כלכלי
<ul style="list-style-type: none"> • צמיחת השחקנים הגדולים תשפיע מאד על התעסוקה באזור • אפשרות לצמיחה של עסקים נוספים בתחומים אלה ובתחומים נלווים 	<ul style="list-style-type: none"> • בנגב מספר חברות מובילות בתחומן בעולם: טבע, כ"ל, מכתשים-אגן, וישיי, נטפים • חברות אלה מספקות מקומות עבודה רבים 	 <p>חברות מובילות</p>
<ul style="list-style-type: none"> • ניצול משאב הקרקע לשיפור כוח המשיכה של הנגב למגורים • פיתוח ענף התיירות כגורם שיפור כלכלי ותדמיתי וכמקור לתעסוקה 	<ul style="list-style-type: none"> • משאבי קרקע כבסיס אפשרי לפיתוח וכרזרבה עתידית של מדינת ישראל • נוף מגוון ונכסי היסטוריה, תרבות ודת כבסיס לפיתוח תיירות 	 <p>משאבי קרקע, טבע ותיירות</p>
<ul style="list-style-type: none"> • מקור להון אנושי לחברות צומחות באזור • מוקד סביבו יכולה להתפתח תעשיית היי-טק ומדעי החיים • פוטנציאל התרחבות גבוה 	<ul style="list-style-type: none"> • מעל 16,000 סטודנטים שרובם חיים באזור • התפתחות מחקר בתחומים חדשים • מחקר בשיתוף עם בית חולים אוניברסיטאי • פופולאריות גבוהה בקרב סטודנטים 	 <p>אוניברסיטת בן גוריון</p>
<ul style="list-style-type: none"> • "קיצור המרחק" מהנגב אל המרכז: – יקל על פיתוח עסקים ועל תנועת עובדים בין הנגב למרכז • – יהפוך את הפריפריה בדרום לחלק אינטגרלי של מירקם החיים במדינה 	<ul style="list-style-type: none"> • כביש 6 יגיע עד 30 ק"מ מבאר שבע • התפתחות הרכבת בטווח הקרוב: – נסיעה מבאר שבע לתל אביב ב-45 דקות • – קווים חדשים לנגב המערבי והמזרחי 	 <p>התפתחות תשתיות תחבורה</p>
<ul style="list-style-type: none"> • הנעת פעילות כלכלית במתן שירותים לבסיסים • פוטנציאל למעבר של 1,000-2,000 משפחות עם הכנסה בינונית-גבוהה לנגב • כוח אדם מיומן שעשוי להישאר בנגב לאחר השירות 	<ul style="list-style-type: none"> • צפוי מעבר של בסיסי חיל אוויר, יחידות טכנולוגיה עילית ובסיסי הדרכה מן המרכז • יתווספו כ-20,000 חיילים בשירות סדיר 	 <p>מעבר יחידות צבא לנגב</p>

התערבות המדינה היא חיונית כדי ליצור תנאים שיניעו פיתוח כלכלי ומשיכת אוכלוסיה

...כדי להניע תהליך שמבוסס על עוצמת כוחות השוק

המגזר העסקי יתפתח

- עסקים קיימים יצמחו
- משקיעים זרים ומקומיים ישקיעו באזור
- עסקים קטנים יפרחו עקב הסביבה העסקית הנוחה יותר

הגירה שלילית תצטמצם ואוכלוסייה

חזקה תימשך לאזור

- הזדמנויות מגוונות בתעסוקה ימשכו עובדים מהמרכז
- חוויית מגורים, איכות חינוך גבוהה וקהילה חזקה יעודדו צעירים להישאר ומשפחות חדשות להגר לאזור
- נוחות תנועה תקטין תלות בתעסוקה באזור

התערבות המדינה נחוצה...

ליצירת התנאים שבהם המגזר הפרטי יוכל להוביל

- הסרת חסמים לפיתוח כלכלי ושיפור הסביבה העסקית
- בניית תשתיות פיזיות וכישורים
- יצירת מומנטום להשקעה בעסקים באזור

ליצירת איכות חיים שתמשוך אוכלוסייה

- יצירת תנאים למגורים אטרקטיביים
- טיפוח מערכת החינוך
- תמיכה ביצירת קהילה חזקה
- השקעה בתשתיות תחבורה

לתיאום ואינטגרציה בין תחומים שונים

- ביצוע מתואם של היוזמות בתחומים השונים הנדרשים להשגת פיתוח: – פיתוח כלכלי, תשתיות, מגורים, חינוך וקהילה

לסיוע לאוכלוסייה הבדואית

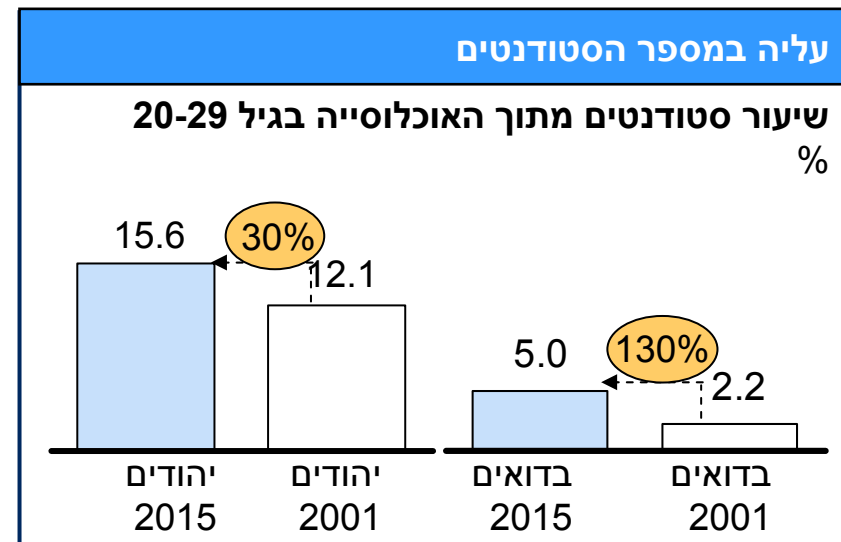
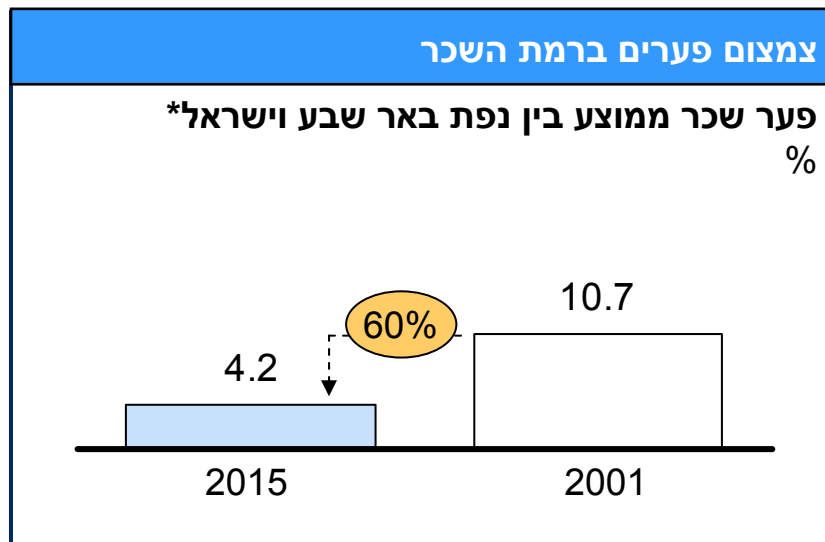
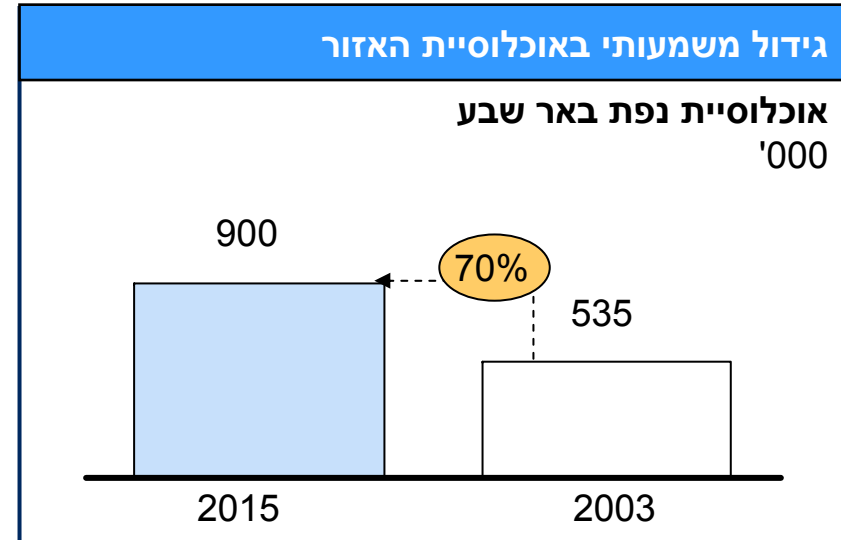
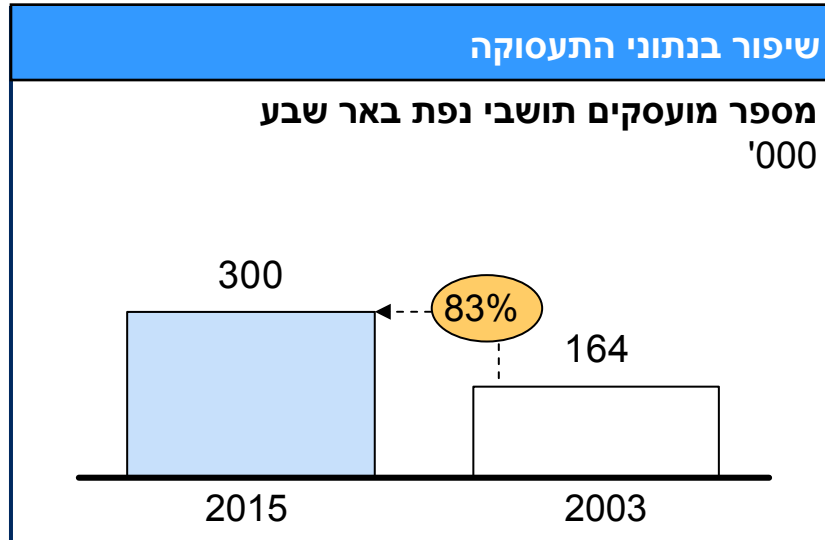

- סיוע לצמצום פערים בחינוך ותשתיות
- יצירת תנאים להשתלבות טובה יותר בתעסוקה

יזמות הפיתוח יבוצעו במספר שלבים על פני 10 שנים

שלב א': הסרת חסמים וצבירת מומנטום	שלב ב': צמיחה מואצת	שלב ג': המשך צמיחה	
<ul style="list-style-type: none"> משיכת השקעות קיצור בירוקרטיה למשקיעים תמיכה בתעסוקה בקהילה הבדואית תחילת יישום פתרון ברמת חובב סיוע לעסקים קטנים פיתוח תשתיות תיירות ושיווק 	<ul style="list-style-type: none"> מעבר בסיסי צה"ל סיוע להיווצרות אשכול היי-טק השלמת יישום פתרון ברמת חובב העברת תעשייה מסורתית משיכת השקעות עוגן נוספות יצירת מרחב תיירותי רציף בנגב 	<ul style="list-style-type: none"> המשך פעולות פיתוח כלכלי – השקעות זרות – הקהילה הבדואית – קיצור בירוקרטיה – עסקים קטנים – תשתיות תיירות 	פיתוח כלכלי
<ul style="list-style-type: none"> השלמת כביש 6 לצומת מאחז השלמת קווי רכבת שבביצוע שיפור תשתיות ביישובים בדואיים שיפור תשתיות באזורי תעשייה 	<ul style="list-style-type: none"> הרחבת כבישים בין-עירוניים חיבור כביש 6 לצומת שוקת הפעלת קו רכבת לצומת הנגב השלמת תשתיות במוא"ז אבו בסמה 	<ul style="list-style-type: none"> המשך השקעה בתשתיות בהתאם לפתרון סוגיית הקרקעות במגזר הבדואי הפעלת קו רכבת לנגב המזרחי 	תשתיות
<ul style="list-style-type: none"> תכנון ופיתוח תשתיות לנדל"ן ייחודי התחלת קמפיין תדמית לנגב 	<ul style="list-style-type: none"> שיווק נדל"ן ייחודי ורגיל המשך קמפיין תדמית הנגב 	<ul style="list-style-type: none"> שיווק נדל"ן ייחודי ורגיל 	מגורים
<ul style="list-style-type: none"> הקמת כיתות במגזר הבדואי הקמת מרכזי מצוינות הקדמת יישום דו"ח שושני 	<ul style="list-style-type: none"> הפעלה מלאה של תכניות לחינוך הבלתי פורמלי הפעלת מרכזי המצוינות 	<ul style="list-style-type: none"> המשך הפעלת תוכניות חינוך תוך ביצוע התאמות 	חינוך
<ul style="list-style-type: none"> הכנת תוכניות אב לקהילה הקמת מוקדי הכוונה לצעירים 	<ul style="list-style-type: none"> יישום תוכניות אב לקהילה הפעלת מסלול הכשרה למנהיגות 	<ul style="list-style-type: none"> המשך הפעלת תוכניות קהילה תוך ביצוע התאמות 	קהילה ומנהיגות
שנים 1-2	שנים 3-7	שנים 8-10	

תוכנית הפיתוח יכולה להביא לשינוי דרמטי במצב הנגב בתוך עשור

* הכנסה ממוצעת לנפש משכר בלבד, ללא תשלומי העברה
מקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה; ניתוח צוות

ההשקעה הנדרשת ליישום התוכנית היא כ-17.6 מיליארד ₪ על פני 10 שנים, מרביתם ב-5 השנים הראשונות

התפלגות ההשקעה לפי תחומים				
₪, מיליארד				
התחום	השקעה ב-5 השנים הראשונות	השקעה בשנים 6-10	סה"כ השקעה	
פיתוח כלכלי*	3.0	2.6	5.6*	
תשתיות	3.4	1.8	5.2	
מגורים	0.8	0.4	1.2	
חינוך	2.4	2.2	4.6	
קהילה	0.3	0.4	0.7	
מערכת בריאות	0.2	0.1	0.3	
סך הכל**	10.1	7.5	17.6	

* לא כולל תמריצים לפי חוק עידוד השקעות הון (מענקים וויתור על הכנסה בעלות של מאות מיליוני ₪ בשנה) למשיכת השקעות לנגב
 ** לא כולל עלות העברת מחנות צה"ל שטרם הוערכה ועלות תמריצים לפי חוק עידוד השקעות הון כאמור לעיל

מקור: ניתוח צוות

תקציר מנהלים

- פיתוח הנגב חיוני לישראל וחשוב לתושבי הנגב, ויישום התוכנית הלאומית המוצעת יביא לשינוי המיוחל – בישראל, ההופכת צפופה מיום ליום, הנגב מהווה הזדמנות לשימוש טוב יותר במרחב (בנגב מתגוררים כ-8% מהאוכלוסייה על כ-60% משטח המדינה), צמצום פערים, וניצול נכסים קיימים לצמיחה לאומית.
- מימוש הזדמנויות אלה מצריך התערבות המדינה ליצירת התנאים שבהם המגזר הפרטי יוכל להוביל את ההשקעות והפיתוח, יצירת איכות חיים שתמשוך אוכלוסייה לאזור ויצירת מומנטום תוך תיאום ואינטגרציה בין תחומים שונים.
- ביצוע התוכנית צפוי להוביל, תוך עשור, לגידול האוכלוסייה ב 70% לכ-900 אלף איש, הפחתת שיעור האבטלה והשוואתו לממוצע הארצי, צמצום של 60% בפער בשכר הממוצע, ומחיקת הפער בשיעור הסטודנטים. ביצוע התוכנית יצריך השקעה ממשלתית של כ-17.5 מיליארד ₪ שתתפרש על פני 10 שנים. השקעות הסקטור הפרטי עשויות להיות פי 4 ויותר מסכום זה.

• היוזמות העיקריות של התוכנית מתפרשות על 5 תחומים:

- **פיתוח כלכלי:** הסרת חסמים רוחביים להתפתחות כלכלית (קשיים בביצוע השקעות, פשיעה ועוד) וטיפול ענפים מובילים (הי-טק, תיירות, כימיה) יסייעו ביצירת מקומות עבודה. בנוסף, פיתוח התיירות גם יחזק את תדמית האזור.
- **תשתיות:** השלמת ההשקעות בתשתיות תחבורה תשפר את איכות החיים ותקל על התפתחות עסקים ומשיכת אוכלוסייה. השקעה בתשתיות בישובים הבדואים נדרשת לשיפור תנאי המחיה ומשיכת אוכלוסייה מהפזורה ליישובי הקבע.
- **התיישבות ומגורים:** יצירת נדל"ן ייחודי וסיוע ברכישת בתים באזור יסייעו במשיכת אוכלוסייה חזקה לנגב.
- **חינוך:** צמצום פערים והשקעה במצוינות וייחודיות בחינוך בנגב יקדמו את תלמידי האזור ויסייעו במשיכת אוכלוסייה.
- **קהילה:** טיפוח הקהילה וקידום שיתופי פעולה אזוריים יסייעו להקטנת הגירה שלילית ומשיכת אוכלוסייה לאזור.

• מנגנון יישום חזק ואפקטיבי הינו תנאי הכרחי להצלחת התוכנית

- הצלחת היוזמות תלויה, בנוסף לביצוע השקעה משמעותית והעמדת הנגב בראש סדר העדיפויות הלאומי כאמור, גם ביצירת מנגנון יישום אפקטיבי שיהיה אחראי על ביצוע התוכנית.
- מוצע כי מנגנון היישום יתבסס על אנשי מקצוע שינהלו את היישום באמצעות משרדי הממשלה הרלבנטיים ומיקור חוץ למספר גופים שירכזו את הפעילות הנדרשת למימוש חלק מהיוזמות המפורטות בתוכנית.
- נושאים נוספים – בטווח הבינוני יש צורך בפתרון סוגיית הקרקעות במגזר הבדואי, נדרש ביצוע מספר יוזמות לצמצום פערים במערכת הבריאות ונדרשת השלמת תכנון לטיפול במערכת הרווחה, בים המלח ובאזור הערבה

השגת השינוי במצב הנגב מחייבת לפעול במקביל ב-5 תחומים

פיתוח כלכלי - חסמים רוחביים וענפיים מעכבים פיתוח כלכלי בנגב

חסמים

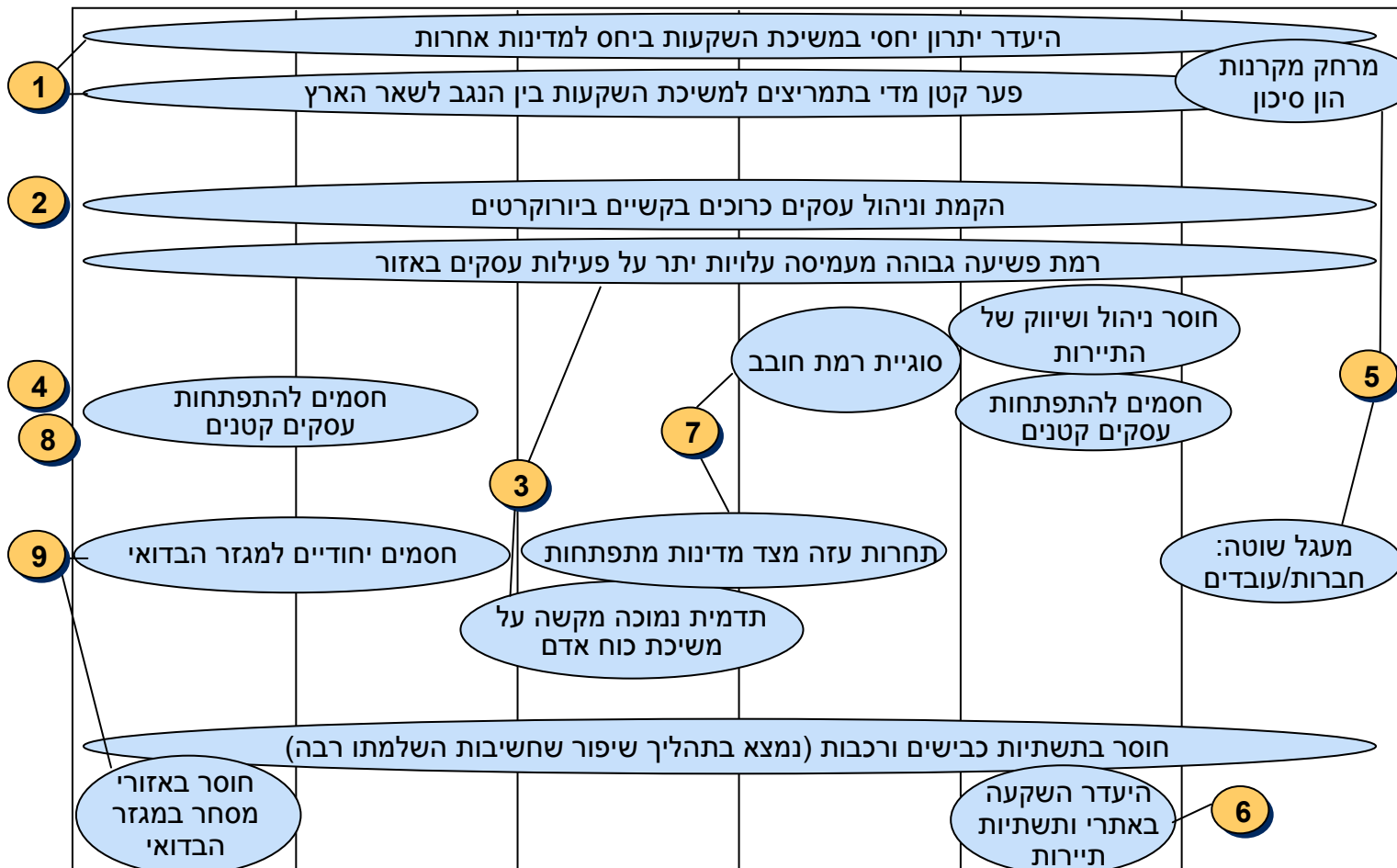
יוזמות עיקריות (ראה דף המשך)

#

ענפים אחרים	תעשייה מסורתית	אלקטרוניקה	כימיה	תיירות	היי טק
-------------	----------------	------------	-------	--------	--------

ענפים:

מנופים
חיוניים לפיתוח:

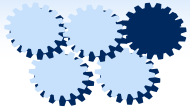
פיתוח כלכלי - היוזמות להשגת הפיתוח הכלכלי תוקפות חסמים רוחביים וענפיים

היוזמה	תיאור	
1	שיווק ובידול להשקעות בנגב	<ul style="list-style-type: none"> פעילות אקטיבית בארץ ובחו"ל למשיכת השקעות יצירת בידול של הנגב מבחינת תמריצים
2	סיוע בביצוע השקעות בנגב וקיצור תהליכים	<ul style="list-style-type: none"> שירות "One Stop Shop" להקלה על תהליך השקעה ומעבר של עסקים לנגב מרכז למידע מעובד והסברה על ההטבות בנגב שינויי רגולציה להקלת ההליך המנהלי
3	צמצום הפשיעה ושיפור תדמית הנגב	<ul style="list-style-type: none"> הוספת שוטרים ואמצעים לאכיפת חוק בנגב התמקדות בעבירות רכוש ואלימות תכנון וביצוע מסע תדמית מתמשך לנגב
4	תמיכה בעסקים קטנים	<ul style="list-style-type: none"> סיוע לעסקים קטנים במגעים עם רשויות, תוכניות עסקיות, מימון ועוד
5	פיתוח אשכול היי-טק (העסקה של כ- 5,000 עובדים)	<ul style="list-style-type: none"> תמרוץ השקעות של חברות היי-טק גדולות וקטנות השקעת 50 מיליון דולר בקרן הון סיכון שתתמקד בחברות הזנק בנגב הגדלת מענקי מדען ראשי לחברות תושבות הנגב
6	פיתוח ענף התיירות	<ul style="list-style-type: none"> השקעה בתשתיות תיירות (הסדרת דרכים, טיילות, תצפיות וכו') יצירת צירים ומתחמים רציפים המאפשרים חוויית תיירות אזרחית תמרוץ עסקי תיירות קטנים (לינה כפרית, הסעדה, אטרקציות)
7	תמרוץ השקעות אסטרטגיות באלקטרוניקה, היי-טק וכימיה	<ul style="list-style-type: none"> מתן תמריצים להשקעות אסטרטגיות בתעשיות המרכזיות של הנגב, על בסיס החוק לעידוד השקעות הון (5-7 חברות שיעסיקו כ- 5,000 עובדים) גיבוש ויישום פתרון לסוגיית רמת חובב
8	העברת מפעלי תעשייה מסורתית	<ul style="list-style-type: none"> עידוד העברת 50-100 מפעלי תעשייה מסורתית ממרכז הארץ לנגב על ידי סיוע במעבר ובהכשרת עובדים
9	עידוד עסקים ותעסוקה בקרב האוכלוסייה הבדואית להוספת כ- 20,000 מועסקים תוך עשור	<ul style="list-style-type: none"> סיוע במימון וליווי עסקי לעסקים בדואים פעילות בקהילה וסיוע בהכשרות והשמת עובדים סבסוד עבודת נשים פיתוח תשתיות לאזורי מסחר ביישובים ואזורי תעשייה משותפים

הסרת חסמים רוחביים

פיתוח תעשיות בעלות פוטנציאל גדול

סיוע ייחודי לאוכלוסייה הבדואית

תפיסת התיירות עוצבה על ידי מר רמי חרובי

פיתוח כלכלי – קידום התיירות כחוויה הנשענת על מוקדי פיתוח ומרחבים רציפים יכול להביא לצמיחת הענף בנגב

פיתוח התיירות צפוי להשפיע על כלכלת ותדמית האזור

פיתוח התיירות בנגב יכול לחזק את התעסוקה באזור

- צמיחת התיירות יכולה ליצור בטווח הבינוני כ-2,500 מקומות עבודה בתחומי ההארחה הכפרית, שירותי הסעדה והפעלת אטרקציות
- כיוון שמדובר במקרים רבים בהעסקה עצמית בעסקי תיירות קטנים, השכר הממוצע במקומות עבודה אלה יהיה גבוה מן הממוצע בענף התיירות

פיתוח התיירות בנגב ישפר את תדמית האזור

- קמפיין השיווק לתיירות ישפר את התדמית הכללית של הנגב בציבור
- שיפור התשתיות ופתיחת מוקדי פעילות ואטרקציות תיירותיות בנגב יהפכו אותו לאטרקטיבי יותר
- תנועת תיירות מוגברת תחשוף את האזור למבקרים רבים ותגביר את הפוטנציאל למיצוב הנגב כאופציה למגורים וכיעד להשקעות

שיפור חוויית התיירות יצריך הגדרה מתאימה של אזורים וצירים והשקעה בפיתוח תשתיות וקידום עסקי תיירות

- **עדכון הגדרות שימוש בשטחים וצירים יאפשר חוויית תיירות טובה יותר**
 - פתיחת שיח עם צה"ל לביצוע התאמות בשטחי אימונים, על מנת ליצור מעטפת רחבה ושקטה סביב מוקדי תיירות ולפתיחת צירים מקשרים בין המוקדים
 - עדכון תוכניות והתרת פיתוח תיירותי צמוד דרך בכבישי הנגב לאורכם תותר פעילות עסקית תיירותית
- **עידוד עסקים, השקעה בתשתיות ושיווק האזור ימשכו תיירים לשהייה ארוכה ויקדמו השקעות פרטיות**
 - השקעה בפיתוח וטיפוח מוקדי תיירות קיימים ודרכי נוף
 - סיוע לתיירות כפרית, כולל במגזר הבדואי
 - השקעות בעסקים בינוניים-גדולים (חוק עידוד השקעות הון)
 - שיווק התיירות בנגב בישראל ובחו"ל
 - **סך כל העלות השנתית ב-5 השנים הראשונות לתוכנית 85**

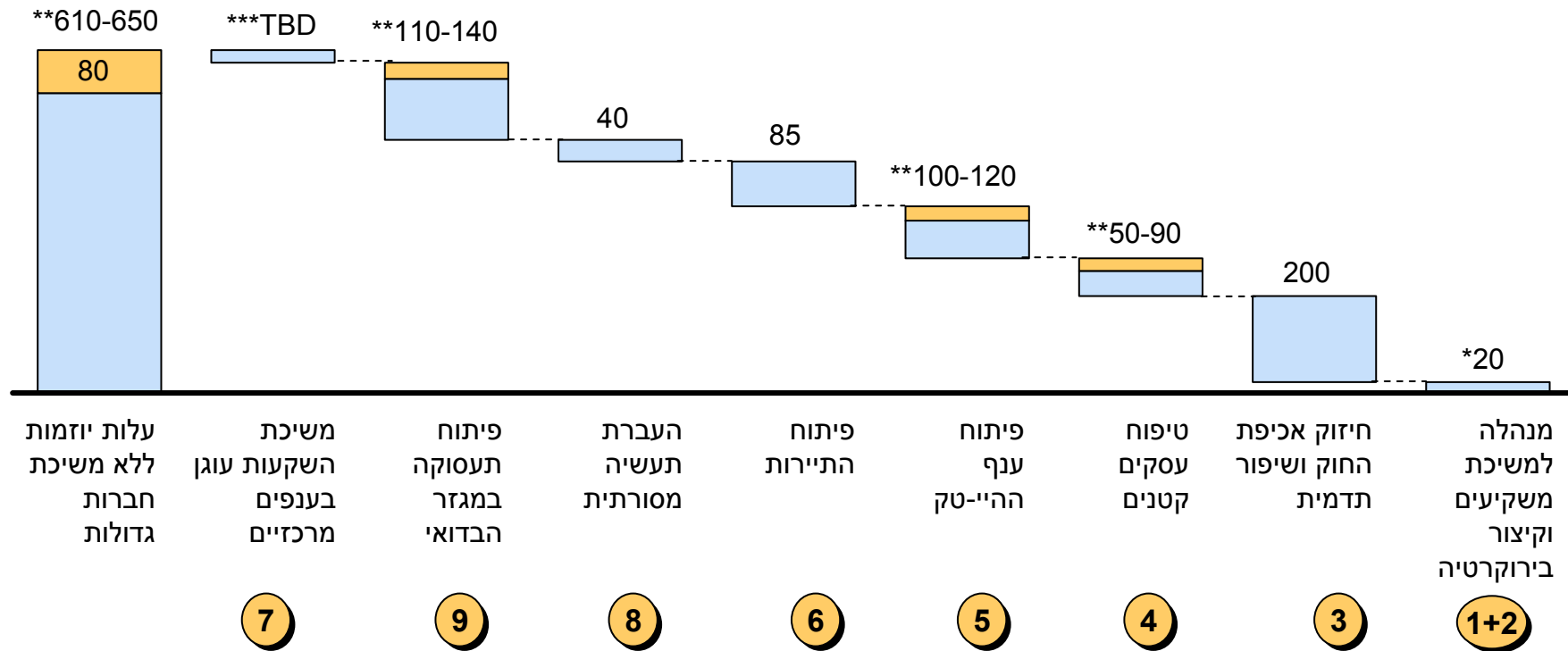

במהלך 5 השנים הראשונות לביצוע הפרויקט, העלות השנתית של הפיתוח הכלכלי צפויה להיות כ- 650 מיליון ₪

■ השקעה מוחזרת
■ השקעה כספית ישירה

עלות שנתית של היוזמות המתוכננות לפיתוח כלכלי (5 שנים ראשונות) מיליוני ₪

עלות יוזמות ללא משיכת חברות גדולות
 משיכת השקעות עוגן בענפים מרכזיים
 פיתוח תעסוקה במגזר הבדואי
 העברת תעשייה מסורתית
 פיתוח התיירות
 פיתוח ענף ההיי-טק
 טיפוח עסקים קטנים
 חיזוק אכיפת החוק ושיפור תדמית
 מנהלה למשיכת משקיעים וקיצור בירוקרטיה

7
9
8
6
5
4
3
1+2

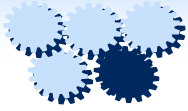
* הסכום כולל גם סך של כ-10 מיליון ₪ - עלות הפעלת מנגנון היישום של התכנית

** העלות משתנה משנה לשנה

*** מאות מיליוני ש"ח בשנה ידרשו בתחום זה במענקים והטבות מס בכדי להשיג פיתוח אפקטיבי. אופי ההוצאה וגודלה תלויים בחברות שיעברו לנגב ובעסקאות שייחתמו

מקור: ראיונות; ניתוח צוות

תשתיות - קידום נוסף של תשתיות התחבורה יאפשר פיתוח אזורי מואץ

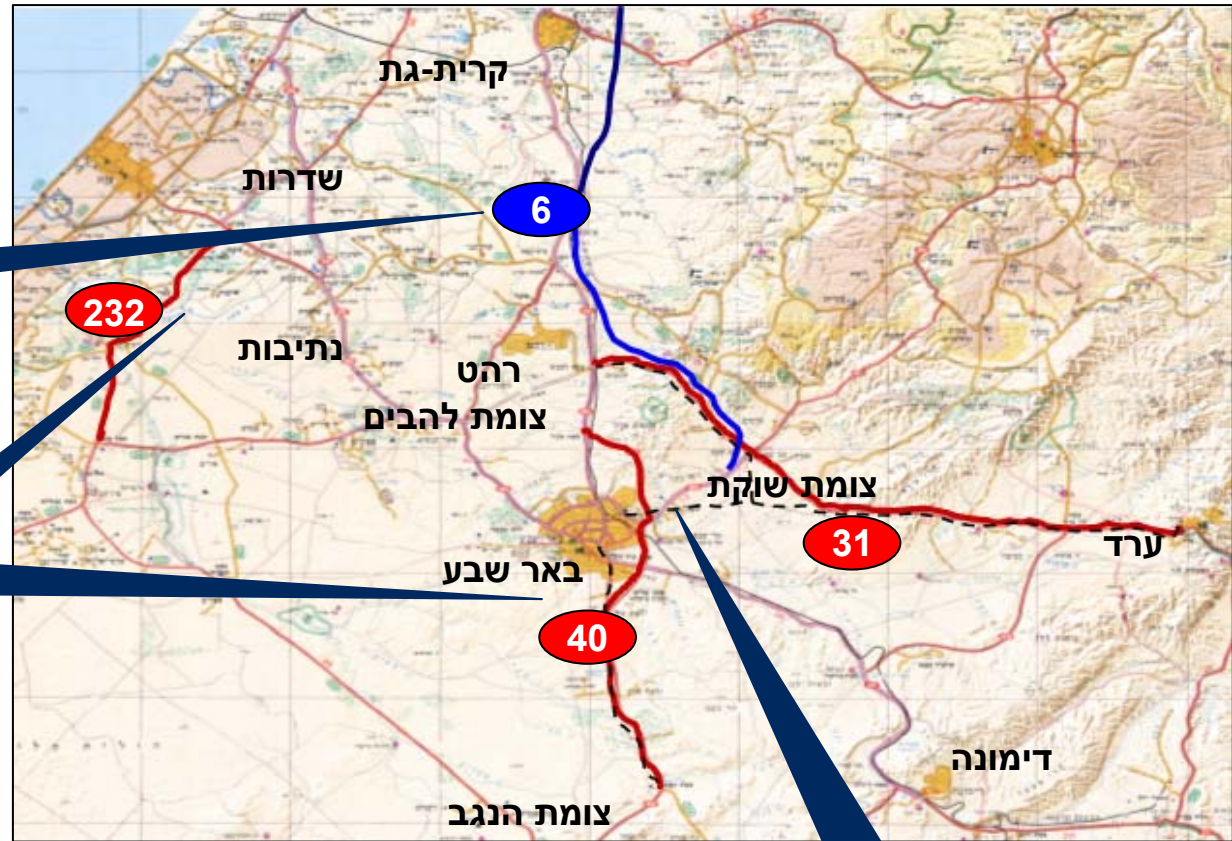

תשתיות

- כביש ארצי
- כביש בין-עירוני
- מסילת רכבת

צורך - הגברת הנגישות מהנגב למרכז הארץ, בנסיעה נוחה וללא עיכובים
יוזמה - המשך סלילת **כביש 6** מ"מאחז" ועד לצומת "שוקת"
עלות - כ-725 מיליון ₪

צורך - הפיכת צירי הרוחב והאורך בנגב לכבישים מהירים ובטוחים יותר
יוזמה -
 • **כביש 31** - הרחבה לדו מסלולי (4 נתיבים) מלהבים לערד והסדרת הכניסות הבלתי חוקיות לאורך הכביש
 • **כביש 40** - הרחבה לדו מסלולי (4 נתיבים) ממחולף לכל אורכו כעוקף מזרחי לבאר שבע ועד לצומת הנגב
 • **כביש 232** - הרחבה לדו מסלולי (4 נתיבים) מצומת סעד לצומת מעון
עלות כבישים בין עירוניים - כ-1.5 מיליארד ₪

צורך -
 • חיבור עיר הבה"דים המתוכננת בצומת הנגב אל רשת הרכבת
 • הסדרת תחבורה ציבורית אל הנגב המזרחי
יוזמה -
 • **מסילת רמת-חובב** - צומת הנגב לטובת עיר הבה"דים, רמת נגב וירוחם
 • **מסילת להבים-שוקת-ערד** - רכבת נוסעים לערד, ליישובי הבדואים ולבסיס נבטים המורחב
עלות מסילות רכבת - כ-1 מיליארד ₪

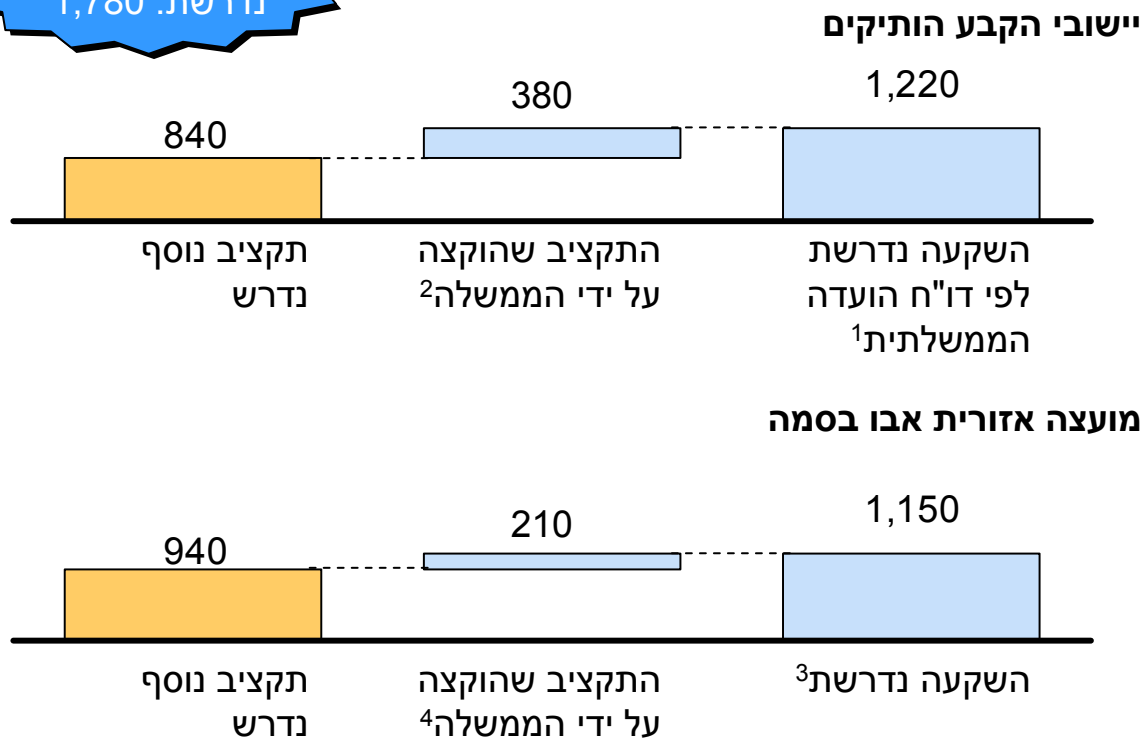
תשתיות

תשתיות - יש להקצות כ-1.8 מיליארד ₪ להשקעה בתשתיות יישובים בדואיים בנגב, בנוסף על התקציבים שאושרו עד עתה

תקציב מאושר ■
תוספת נדרשת ■

השקעות נדרשות לשיפור תשתיות ביישובי הקבע הבדואים
מיליוני ₪

סה"כ תוספת תקציב נדרשת: 1,780

מצב התשתיות ביישובי הבדואים הוא חסר לפיתוח

- ביישובי הקבע יש פערי תשתיות שאינם מאפשרים יצירת איכות חיים אטרקטיבית
- בישובי אבו-בסמה פערי התשתיות הם ניכרים וקיימים גם ברמות הבסיסיות ביותר
- נוצר מצב שבו אין לתושבי הפזורה תמריץ לעבור ליישובים המוסדרים
 - לדוגמא, היעדר תשתיות נאותות בישובי אבו בסמה, מקשה על קצב קליטת האוכלוסייה המיועדת להתגורר ביישובים (כיום פחות מ-10% מן התושבים המיועדים מתגוררים ביישובים)

1. לפי דו"ח הוועדה הממשלתית לבחינת שיפור מצב יישובי הקבע במגזר הבדואי בדרום, משנת 2001 (בהתבסס על תקציבי משרדי התשתיות והשיכון בלבד)
 2. חלקים רלבנטיים מתקציבי תשתיות, פנים, שיכון, תמ"ת, ממ"י ותחבורה מהחלטת הממשלה ערב/15 מחודש 9/04 ולאחר הקיצוץ שנעשה בתקציב בשנת 2004
 3. לפי הערכת המועצה האזורית אבו-בסמה, לתשתיות בלבד, ללא מבני ציבור
 4. תקציבי תחבורה, תשתיות, מינהל מקרקעי ישראל, בינוי ושיכון וחלקים רלבנטיים מתמ"ת בהחלטת הממשלה על השלמת תקציב למועצה האזורית אבו-בסמה, מיום 18.7.05
 מקור: דו"ח הוועדה לבחינת שיפור מצב יישובי הקבע של המגזר הבדואי בדרום, 2001; החלטת ממשלה ערב/15 מיום 24.9.2003; החלטת ממשלה ערב/40 מיום 18.7.05;
 המנהלה לתאום פעולות הממשלה במגזר הבדואי; מועצת אבו בסמה; ראיונות

תשתיות - בתחומי הביוב, אזורי תעשייה ומנחתים נדרש טיפול ממוקד

השקעה	פעולות נדרשות
<ul style="list-style-type: none"> • נכלל במסגרת התקציב הקיים • התקצוב ליישובים הבדואים נעשה במסגרת כלל צרכי התשתיות ביישובים אלו 	<ul style="list-style-type: none"> • נדרש קידום מואץ של התוכניות קיימות בחלק מן היישובים, בסיוע של מנגנון היישום • בישובים בדואיים, בפרט במועצה האזורית אבו-בסמה, יש צורך בהשקעה בתשתיות ביוב ובפתרונות קצה <p>ביוב</p>
<ul style="list-style-type: none"> • השקעה בשיפור תשתיות- 120 מיליון ₪ (עלות כוללת, בפריסה על 4 שנים) • קרן תחזוקה – כ-4 מיליון ₪ (עלות שנתית)* 	<ul style="list-style-type: none"> • יש צורך בהשקעה בשיפור תשתיות וחזות במספר אזורי תעשייה (אופקים, דימונה, ערד ושדרות) • נדרשת השקעה מתמשכת בשמירה על רמת התשתיות באזורי התעשייה לאורך זמן <p>אזורי תעשייה</p>
<ul style="list-style-type: none"> • 15 מיליון ₪ (עלות כוללת) • 10 מיליון ₪ (עלות כוללת) 	<ul style="list-style-type: none"> • במנחת מצפה רמון יש צורך בהשלמה של מסלול נחיתה ובהקמת מבנה לטרמינל לשירות התיירות למקום, בהתאם לתוכנית מינהל התעופה האזרחי • טרמינל אזרחי נוסף לטיסות שכר <p>מנחתים</p>

* יש לקבוע מתכונת השתתפות של הרשויות המקומיות מקור: ניתוח צוות

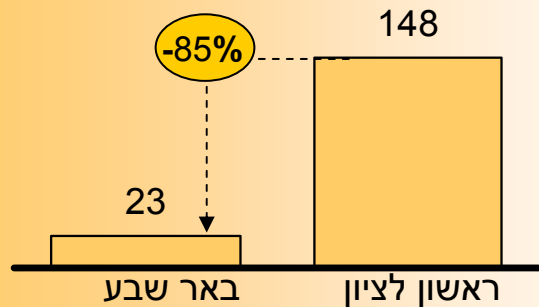

התיישבות ומגורים - חווית מגורים וערך נדל"ן בנגב קשורים ומחייבים שיפור בכדי להגדיל את אטרקטיביות האזור

ערך נדל"ן

- עבור רוב בתי האב, רכישת יחידת המגורים היא ההחלטה הכלכלית המשמעותית ביותר במהלך החיים
- ערך הנדל"ן משפיע בתורו גם על אופי הקהילה שמתגבשת במקום
 - משקף את רמת ההכנסה
 - משליך על רמת השירותים באזור
- ערך נדל"ן נמוך בנגב ללא צפי ברור לשינוי חיובי מרתיע רוכשים פוטנציאליים

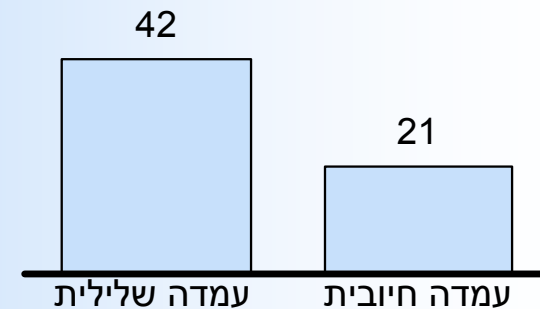
מחיר ממוצע למגרש בבניה נמוכה או צמודת קרקע בבאר-שבע וראשון לציון אלפי ₪**

אטרקטיביות הנדל"ן

- אטרקטיביות הנדל"ן תלויה ב-3 מרכיבים עיקריים:
 - חווית המגורים
 - אופי הקהילה ואיכות החינוך
 - היצע התעסוקה
- מכלול המרכיבים בנגב אינו נתפס כאטרקטיבי על ידי מרבית הישראלים
- ניתן להפוך את חווית המגורים בנגב לאטרקטיבית יותר על ידי שיפור היצע המגורים בו, בהתבסס על יתרונותיו היחסיים

עמדות שליליות וחיוביות כלפי מגורים בנגב* % מתוך 988 נסקרים

* אסוציאציות חיוביות ושליליות כלפי מגורים בנגב בסקר עמדות של לשכת הפרסום הממשלתית מחודש 5/2004

** ממוצע מחירים סופיים במגרשים שדמי הפיתוח שלהם בין 100,000-250,000 ₪ בעסקאות שפורסמו באתר האינטרנט של מינהל מקרקעי ישראל לשנים 1998-2005
 מקור: התיישבות בנגב - בחינת עמדות ואפקטיביות הפרסום, לשכת הפרסום הממשלתית, מאי 2004; אתר האינטרנט של מינהל מקרקעי ישראל; ניתוח צוות א - 20

התיישבות ומגורים – אפשרויות מגורים חדשות מ-3 סוגים עיקריים ישפרו את חווית המגורים בנגב ויתרמו לעליית ערך הנדל"ן

דוגמאות	תיאור	
<ul style="list-style-type: none">• שכונת בתים צמודי קרקע במגרשים גדולים על גדת נחל באר שבע (כ-250 יחידות)• בכל יחידה ניתן לעשות שימוש לחקלאות או לתיירות	<ul style="list-style-type: none">• אזור מגורים בתוך מתחם עירוני• ייחודיות המתבססת על יתרונות קיימים של האזור• יתרון תכנוני על פני ההיצע הקיים, למשל:<ul style="list-style-type: none">– מיקום ייחודי– שטח גדול יותר– זכויות בניה ייחודיות	שכונות עירוניות ייחודיות
<ul style="list-style-type: none">• בית מגורים עם 2 יחידות צימרים וספא בהרחבה של מושב בנגב המערבי	<ul style="list-style-type: none">• מתחם במסגרת הרחבה של יישוב כפרי• היחידות במתחם נבדלות מן ההיצע הקיים:<ul style="list-style-type: none">– מגרשים גדולים– זכויות בניה שמאפשרות שימושים ייחודיים (למשל, תיירות, יחידת מגורים נוספת)	הרחבות כפריות ייחודיות
<ul style="list-style-type: none">• חווה בשטח של 500 דונם על כביש שדה בוקר – מצפה רמון• מגוון שימושים<ul style="list-style-type: none">– 4 צימרים– כרם ויקב– חנות דברי טבע	<ul style="list-style-type: none">• שטח נרחב שנמצא מחוץ למתחם התכנוני של יישוב (קו כחול)• שטח חווה נע בין 20 ל-500 דונם• החווה מיועדת לשימוש חקלאי או תיירותי• על פי תוכנית אב כוללת ובהתאם לקריטריונים מוגדרים, בניהם קריטריונים סביבתיים וכלכליים	חוות חקלאות ותיירות

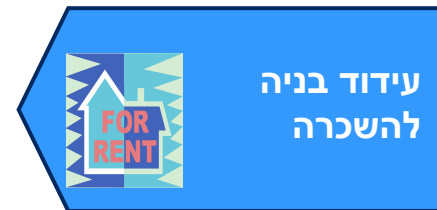
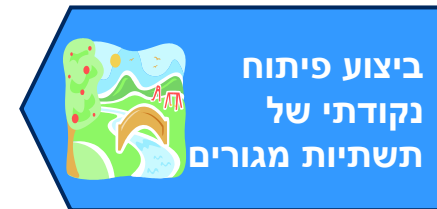
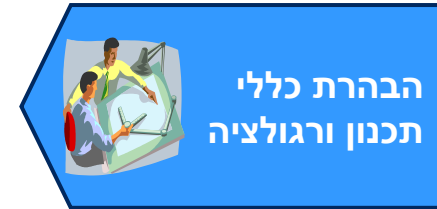
התיישבות ומגורים - כדי להציע את סל הנדל"ן המגוון ולאפשר שיווק מוגבר של נדל"ן רגיל יש לנקוט יוזמות ב-4 תחומים בעלות כוללת של כ-1.2 מיליארד ₪

עלות צפויה לעשר שנים

- 35 מיליון ₪ על פני 6 שנים בעלויות עדכון תוכניות מתאר ותכנון מפורט בתוכניות בהן הדבר יידרש
- כ-350 מיליון ₪ בפרויקטים להקמת תשתיות חדשות
- כ-700 מיליון ₪ בשיקום סביבת מגורים קיימת
- כ-50 מיליון ₪ במשך 5 השנים הראשונות.
- כ-70 מיליון ₪ על פני 5 שנים

צעדים נדרשים

- הוספת נספח מוצרי נדל"ן בנגב לתמ"א 35
- קידום החלטה של מועצת מקרקעי ישראל על עדכון מדיניות שיווק הקרקע למגורים בנגב
- קידום תוכניות מפורטות לצורך הרחבות ישובים על פי תמהיל הנדל"ן הנדרש
- ביצוע פרויקטי תשתיות סביבת מגורים בישובים עירוניים – ביצוע פרויקטים לשיקום ושיפור של סביבת מגורים כתשתית לנדל"ן ייחודי (למשל, שיקום נחל באר שבע, שיקום אגם ירוחם)
- שיפור פיזי וחברתי של סביבת מגורים קיימת בשני גלים של 5 שכונות נבחרות במהלך 5 שנים בכל גל
- העלאת התקרה על הנחה בדמי הפיתוח באזורים כפריים בנגב
- – 50% הנחה באזור עדיפות א', ללא תקרה עד גובה הנחה מקסימלי של 100,000 ₪
- – לאחר 5 שנים תוחזר התקרה למצב הקיים היום
- מכרז בניית 750 יחידות דיור להשכרה במגזר הכפרי למשך 10 שנים

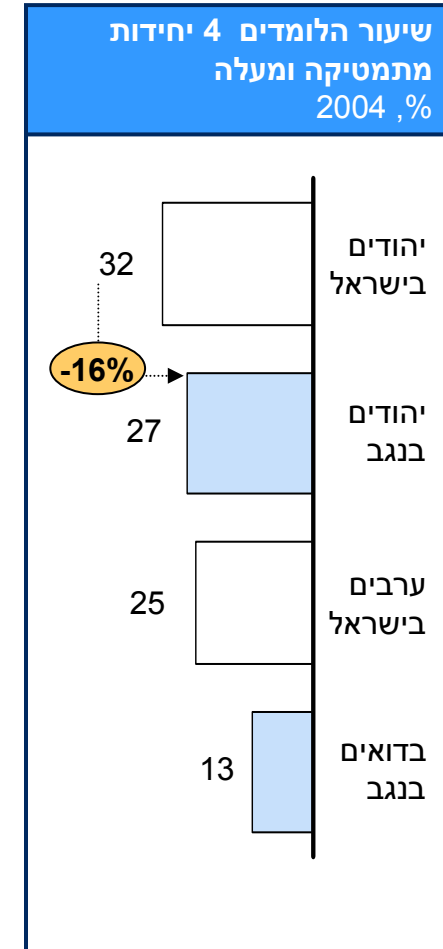
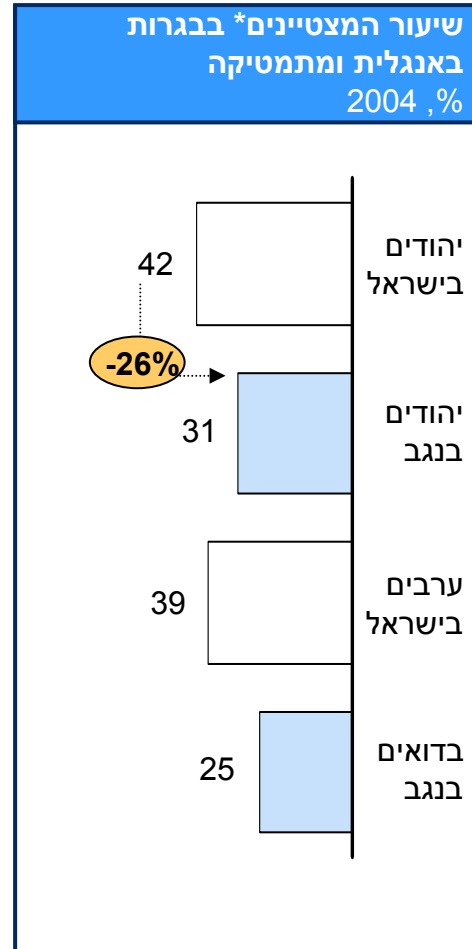
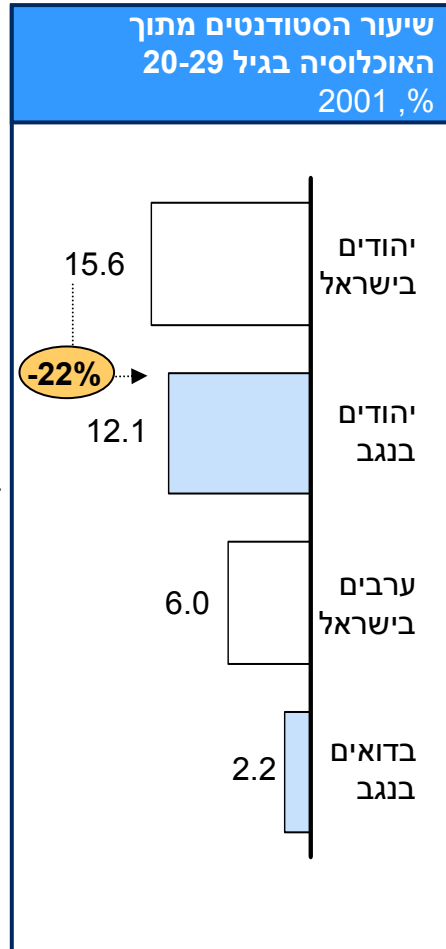

חינוך - נדרשת השקעה משמעותית לצמצום הפערים בסיכויי תלמיד מהנגב להגיע למקצועות מבוקשים באוניברסיטה

הפערים ברמת המצוינות נובעים בין היתר מהסיבות הבאות:

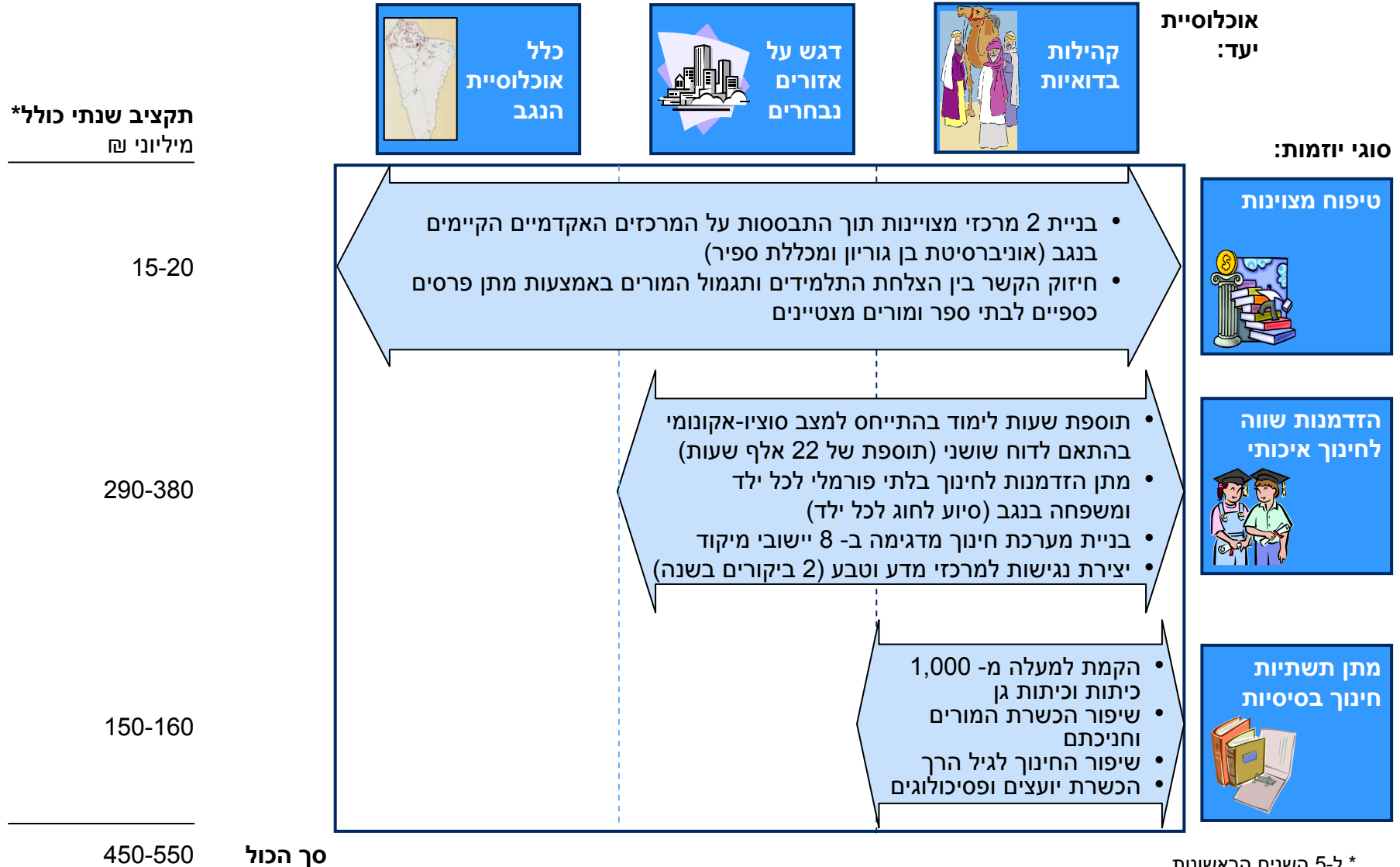
- מיקוד מערכת החינוך בנגב בהעלאת שיעור הזכאות לבגרות
- פיזור גיאוגרפי והעדר מטה קריטית המקשים על הקמת מגמות ייחודיות

* ציון 85 ומעלה מקרב הנבחנים ב-4-5 יחידות
מקור: משרד החינוך, הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה

חינוך - בשל השונות הגדולה בין חלקים שונים במערכת החינוך בנגב, האתגרים בקידומה משתנים אף בהתאם לאוכלוסיות היעד

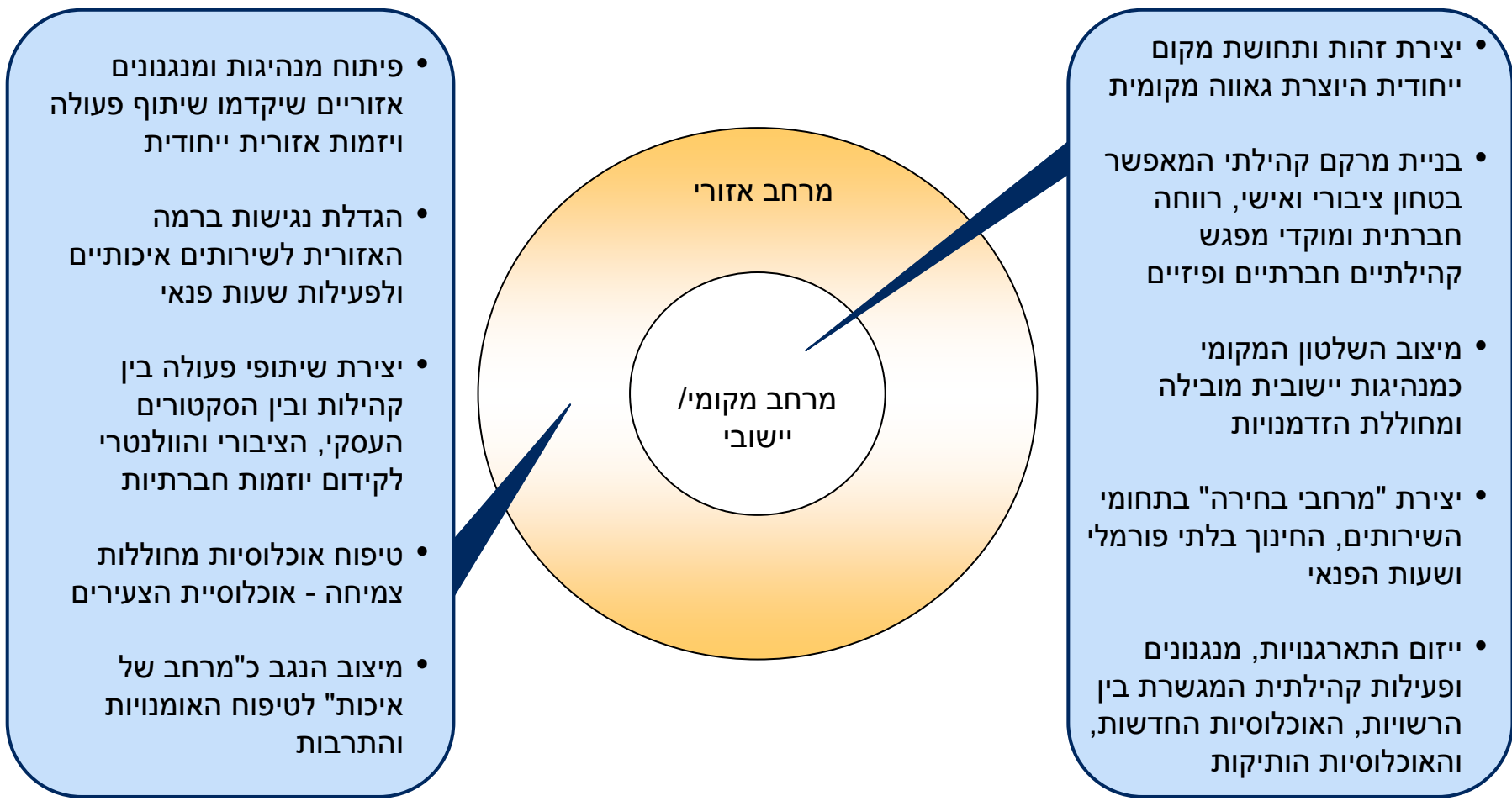
* ל-5 השנים הראשונות

מקור: ניתוח הצוות

קהילה ומנהיגות - יצירת קהילה איכותית מצריכה טיפול ברמה המקומית והאזורית

מטרות של פיתוח הקהילה במרחב המקומי והאזורי

קהילה ומנהיגות - היוזמות בתחום הקהילה יתרמו לשיפור חיי הקהילה בנגב ויסייעו לצמצום ההגירה השלילית ולמשיכת אוכלוסייה חזקה

תקציב שנתי כולל
מיליוני ₪

יוזמות עיקריות

הנושא

55-60

- תכנון וביצוע שירותים ומתחמים קהילתיים איכותיים, כולל: מתקני ספורט, פארקים, מוזיאונים, טיילת
- עידוד התרבות והאמנות בנגב באמצעות פיתוח פעילויות, משיכת אמנים ובניית מתקנים (5 מרכזי אומנות עיקריים)

הגדלת אטרקטיביות האזור

11

- עידוד מעורבות קהילתית בתכניות העבודה של הרשויות המקומיות ובתכנון שירותים מקומיים
- הקמה והפעלה של קרן ליוזמות חברתיות (כגון מרכזי משפחה במגזר הבדואי, תמיכה בנוער במצוקה וכד')
- הרחבת מרכז קיים לשותפויות לקידום יזמות חברתית והקמת מרכז נוסף
- עידוד מעורבות קהילתית בפיתוח החינוך ופרויקטים אורבניים ברי קיימא

הגדלת מעורבות קהילתית

7-10

- הקמת מוקדים לסיוע והכוונה לצעירים (הרחבת אחד והקמת מוקד נוסף)
- תכנית מלגות לסטודנטים שיישאו בנגב וישתלבו בעבודה קהילתית (100 מלגות בשנה)
- פיתוח מגמות לימוד יוקרתיות במכללה האקדמית ספיר

טיפוח שכבת הצעירים

4

- בניית פורום ראשי רשויות
- יצירת מסלול הכשרה למנהיגות מקצועית שיכלול:
 - הכשרה אקדמית/לימודי תעודה
 - תכנון וביצוע פרויקטים חברתיים/קהילתיים

חיזוק מנהיגות מקומית

79-84

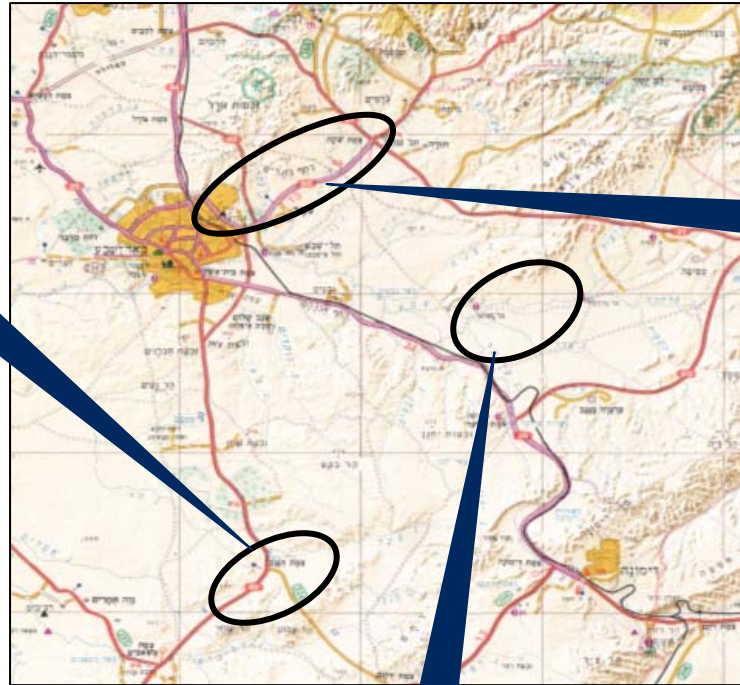
סך הכול

מעבר יחידות צה"ל לנגב צפוי להביא להגירת אוכלוסייה איכותית לנגב ולחזק את הפיתוח הכלכלי*

עיר הבה"דים בצומת הנגב
מה צפוי: מעבר בסיסי הדרכה מהמרכז למרכז הדרכה גדול באזור צומת הנגב שיכלול כ- 10,000 חיילים, רובם סדירים

השפעה אפשרית:

- מעבר של מאות משפחות אנשי קבע לאזור
- התפתחות של עסקים שיספקו מגוון רחב של שרותים למרכז ההדרכה

יחידות טכנולוגיות לאזור ב"ש - צומת שוקת

מה צפוי: מעבר יחידת המחשב המרכזית ויחידות הטכנולוגיה של אמ"ן לאזור ב"ש - צומת שוקת

השפעה אפשרית:

- התפתחות הפקולטות למדעים מדוייקים באוניברסיטת בן-גוריון
- התפתחות אשכול הי-טק בהתבסס על יוצאי היחידות הטכנולוגיות, האוניברסיטה וחברות
- פעילות מיקור חוץ משמעותית תחזק עסקים באזור
- השתלבות מאות רבות של משפחות באזור תחזק את באר שבע ויישובי הסביבה ותוסיף מומנטום לפיתוח הכלכלי

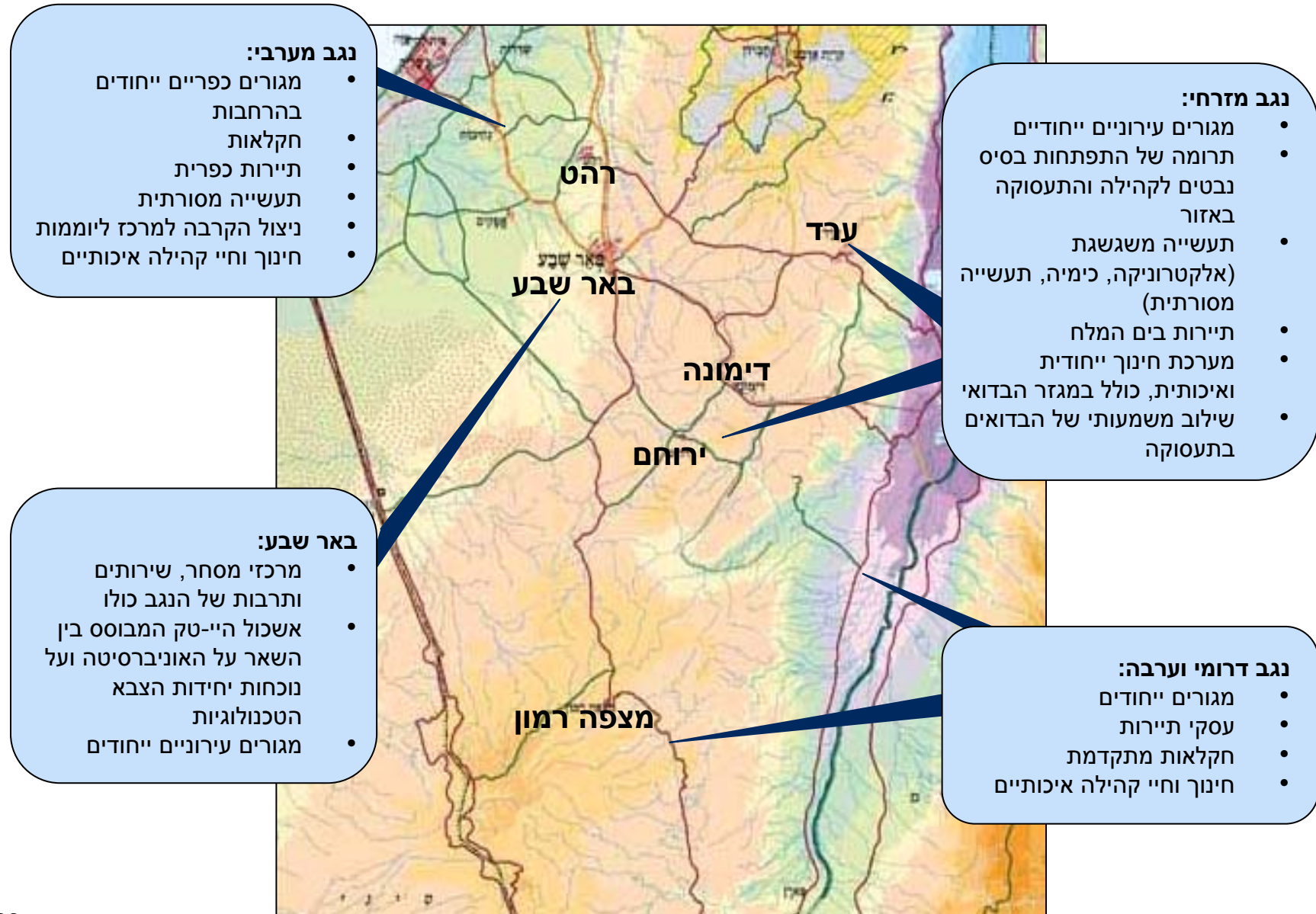
הרחבת בח"א 28 בנבטים
מה צפוי: מעבר טייסות תובלה ויחידות נוספות מבח"א 27. מעבר מפעל תחזוקת המטוסים של חיל האוויר.

השפעה אפשרית:

- מעבר של מאות רבות של משפחות אנשי קבע ואזרחים לאזור הנגב המזרחי וחיזוקו בהתאם.
- הקמת מפעל לתחזוקת מטוסים רחבי גוף והתפתחות עסקים תומכים

* העלות הצפויה של העברת יחידות צה"ל טרם הוערכה מקור: ניתוח צוות

התוכנית צפויה לסייע להתפתחות כלל הנגב תוך קיום מאפיינים מגוונים לאזורי הנגב השונים

תקציר מנהלים

- פיתוח הנגב חיוני לישראל וחשוב לתושבי הנגב, ויישום התוכנית הלאומית המוצעת יביא לשינוי המיחול בישראל, ההופכת צפופה מיום ליום, הנגב מהווה הזדמנות לשימוש טוב יותר במרחב (בנגב מתגוררים כ-8% מהאוכלוסייה על כ-60% משטח המדינה), צמצום פערים, וניצול נכסים קיימים לצמיחה לאומית.
- מימוש הזדמנויות אלה מצריך התערבות המדינה ליצירת התנאים שבהם המגזר הפרטי יוכל להוביל את ההשקעות והפיתוח, יצירת איכות חיים שתמשוך אוכלוסייה לאזור ויצירת מומנטום תוך תיאום ואינטגרציה בין תחומים שונים.
- ביצוע התוכנית צפוי להוביל, תוך עשור, לגידול האוכלוסייה ב 70% לכ-900 אלף איש, הפחתת שיעור האבטלה והשוואתו לממוצע הארצי, צמצום של 60% בפער בשכר הממוצע, ומחיקת הפער בשיעור הסטודנטים. ביצוע התוכנית יצריך השקעה ממשלתית של כ-17.5 מיליארד ₪ שתתפרש על פני 10 שנים. השקעות הסקטור הפרטי עשויות להיות פי 4 ויותר מסכום זה.
- היוזמות העיקריות של התוכנית מתפרשות על 5 תחומים:
 - פיתוח כלכלי: הסרת חסמים רוחביים להתפתחות כלכלית (קשיים בביצוע השקעות, פשיעה ועוד) וטיפול ענפים מובילים (הי-טק, תיירות, כימיה) יסייעו ביצירת מקומות עבודה. בנוסף, פיתוח התיירות גם יחזק את תדמית האזור.
 - תשתיות: השלמת ההשקעות בתשתיות תחבורה תשפר את איכות החיים ותקל על התפתחות עסקים ומשיכת אוכלוסייה. השקעה בתשתיות בישובים הבדואים נדרשת לשיפור תנאי המחיה ומשיכת אוכלוסייה מהפזורה ליישובי הקבע.
 - התיישבות ומגורים: יצירת נדל"ן ייחודי וסיוע ברכישת בתים באזור יסייעו במשיכת אוכלוסייה חזקה לנגב.
 - חינוך: צמצום פערים והשקעה במצוינות וייחודיות בחינוך בנגב יקדמו את תלמידי האזור ויסייעו במשיכת אוכלוסייה.
 - קהילה: טיפוח הקהילה וקידום שיתופי פעולה אזוריים יסייעו להקטנת הגירה שלילית ומשיכת אוכלוסייה לאזור.

• מנגנון יישום חזק ואפקטיבי הינו תנאי הכרחי להצלחת התוכנית

- הצלחת היוזמות תלויה, בנוסף לביצוע השקעה משמעותית והעמדת הנגב בראש סדר העדיפויות הלאומי כאמור, גם ביצירת מנגנון יישום אפקטיבי שיהיה אחראי על ביצוע התוכנית.
- מוצע כי מנגנון היישום יתבסס על אנשי מקצוע שינהלו את היישום באמצעות משרדי הממשלה הרלבנטיים ומיקור חוץ למספר גופים שירכזו את הפעילות הנדרשת למימוש חלק מהיוזמות המפורטות בתוכנית.
- נושאים נוספים – בטווח הבינוני יש צורך בפתרון סוגיית הקרקעות במגזר הבדואי, נדרש ביצוע מספר יוזמות לצמצום פערים במערכת הבריאות ונדרשת השלמת תכנון לטיפול במערכת הרווחה, בים המלח ובאזור הערבה

מנגנון היישום ינהל את ביצוע התוכנית, יוביל את השלמת התכנון המפורט, ויתאם בין הגורמים המיישמים

תפקידי גוף היישום

ניהול היישום

- לוודא שמשרדי הממשלה מיישמים את התוכנית לפיתוח הנגב באופן אפקטיבי ולפי לוח הזמנים
- להבטיח שלמשרדי הממשלה מוקצים תקציבים מתאימים לצורך הביצוע
- לדאוג לביצוע חלקי התוכנית שאינם בתחום סמכותו המובהק של אף משרד ממשלתי

סמכויות, יכולות ומשאבים של גוף היישום

- סמכות כלפי משרדי הממשלה לקבל דיווח על ביצוע הפעולות ליישום התוכנית
- יכולת לנהל תקציב ולשחררו בהתאם להתקדמות מרכיבי התוכנית
- יכולת לבקר ביצוע בפועל של התוכנית
- יכולת לפעול מול הכנסת והממשלה להסביר את צרכי פיתוח הנגב
- תקציב וכוח אדם להפעלת חלקים מסוימים של התוכנית במיקור חוץ לפי הצורך

תכנון מפורט ועדכון התוכנית

- לעדכן את התוכנית לפי הצורך
- לסייע למשרדי הממשלה בתכנון מפורט של חלקי התוכנית השונים

- סמכות לעדכן את התוכנית
- סמכות להכווין תכנון מפורט של תוכניות לפיתוח הנגב במשרדים השונים
- תקציב וכוח אדם לביצוע תכנון מפורט

תיאום בין גורמי היישום

- לקיים את שיתוף הפעולה הבין-ארגוני הנדרש לצורך היישום, בין משרדי ממשלה, רשויות מוניציפליות וגופים אחרים
- לקיים שקיפות בפעילות ולהבטיח שיתוף המגזר הפרטי

- סמכות כלפי משרדי הממשלה לניהול כולל של התוכנית
- קשר ממוסד עם נציגי מגזר פרטי

יחידת היישום תימנה אנשי סגל בכירים שיעסקו בניהול תחומי הפיתוח השונים ופעילותה תצריך תקציב שנתי של כ-10 מיליון ₪

מנהל היחידה יהיה מנהל בכיר מהמגזר הפרטי או הציבור

- ליחידת היישום תפקיד מפתח בהצלחת המהלך לפיתוח הנגב ולכן יש חשיבות עליונה למינוי מנהל מתאים ליחידה
- המנהל יידרש לניסיון רב בניהול בכיר במגזר הפרטי או הציבורי ויהיה בעל מעמד בכיר
- בפרט, יידרש ניסיון בניהול פעילות בהיקף נרחב

מנהל היחידה

בתחומי הפיתוח השונים יידרשו מנהלים מנוסים

- מנהלים יידרשו לתחומים הבאים:
 - הפיתוח הכלכלי
 - חינוך וקהילה
 - תשתיות והתיישבות
 - תחום הבדואים
- בין הכישורים הנדרשים של מנהלים אלה יהיו ניסיון ניהולי במגזר הפרטי או הציבורי, יכולות ביצוע גבוהות, ידע בתחום הרלבנטי והשכלה אקדמית בתחומי הכלכלה והניהול

מנהלי תחומים

פעילות היחידה תצריך תקציב שנתי של כ-10 מיליון ₪ וכן שירותי חשבות ויעוץ משפטי

- תקציב הפעילות הנדרשת לניהול תוכנית היישום נאמד בכ-10 מיליון ₪ לשנה
 - כוח אדם קבוע
 - משאבים זמניים לניהול פרויקטים
 - משאבים לסיוע בתכנון מפורט לפי הצורך
- ליחידת היישום יידרשו שירותי יעוץ משפטי וחשבות בהתאם למתכונת הפעילות שתיקבע על ידי הממשלה

תקציב ושירותים תומכים

תקציר מנהלים

- פיתוח הנגב חיוני לישראל וחשוב לתושבי הנגב, ויישום התוכנית הלאומית המוצעת יביא לשינוי המיחול בישראל, ההופכת צפופה מיום ליום, הנגב מהווה הזדמנות לשימוש טוב יותר במרחב (בנגב מתגוררים כ-8% מהאוכלוסייה על כ-60% משטח המדינה), צמצום פערים, וניצול נכסים קיימים לצמיחה לאומית.
- מימוש הזדמנויות אלה מצריך התערבות המדינה ליצירת התנאים שבהם המגזר הפרטי יוכל להוביל את ההשקעות והפיתוח, יצירת איכות חיים שתמשוך אוכלוסייה לאזור ויצירת מומנטום תוך תיאום ואינטגרציה בין תחומים שונים.
- ביצוע התוכנית צפוי להוביל, תוך עשור, לגידול האוכלוסייה ב 70% לכ-900 אלף איש, הפחתת שיעור האבטלה והשוואתו לממוצע הארצי, צמצום של 60% בפער בשכר הממוצע, ומחיקת הפער בשיעור הסטודנטים. ביצוע התוכנית יצריך השקעה ממשלתית של כ-17.5 מיליארד ₪ שתתפרש על פני 10 שנים. השקעות הסקטור הפרטי עשויות להיות פי 4 ויותר מסכום זה.
- היוזמות העיקריות של התוכנית מתפרשות על 5 תחומים:
 - פיתוח כלכלי: הסרת חסמים רוחביים להתפתחות כלכלית (קשיים בביצוע השקעות, פשיעה ועוד) וטיפול ענפים מובילים (הי-טק, תיירות, כימיה) יסייעו ביצירת מקומות עבודה. בנוסף, פיתוח התיירות גם יחזק את תדמית האזור.
 - תשתיות: השלמת ההשקעות בתשתיות תחבורה תשפר את איכות החיים ותקל על התפתחות עסקים ומשיכת אוכלוסייה. השקעה בתשתיות בישובים הבדואים נדרשת לשיפור תנאי המחיה ומשיכת אוכלוסייה מהפזורה ליישובי הקבע.
 - התיישבות ומגורים: יצירת נדל"ן ייחודי וסיוע ברכישת בתים באזור יסייעו במשיכת אוכלוסייה חזקה לנגב.
 - חינוך: צמצום פערים והשקעה במצוינות וייחודיות בחינוך בנגב יקדמו את תלמידי האזור ויסייעו במשיכת אוכלוסייה.
 - קהילה: טיפוח הקהילה וקידום שיתופי פעולה אזוריים יסייעו להקטנת הגירה שלילית ומשיכת אוכלוסייה לאזור.
- מנגנון יישום חזק ואפקטיבי הינו תנאי הכרחי להצלחת התוכנית
 - הצלחת היוזמות תלויה, בנוסף לביצוע השקעה משמעותית והעמדת הנגב בראש סדר העדיפויות הלאומי כאמור, גם ביצירת מנגנון יישום אפקטיבי שיהיה אחראי על ביצוע התוכנית.
 - מוצע כי מנגנון היישום יתבסס על ארגון קטן של אנשי מקצוע שינהלו את היישום באמצעות משרדי הממשלה הרלבנטיים ומיקור חוץ למספר גופים שירכזו את הפעילות הנדרשת למימוש חלק מהיוזמות המפורטות בתוכנית.
- **נושאים נוספים** – בטווח הבינוני יש צורך בפתרון סוגיית הקרקעות במגזר הבדואי, נדרש ביצוע מספר יוזמות לצמצום פערים במערכת הבריאות ונדרשת השלמת תכנון לטיפול במערכת הרווחה, בים המלח ובאזור הערבה

כדי לתמוך בתהליך הפיתוח ולהבטיח את הצלחתו יש לטפל במספר נושאים נוספים

פירוט	הנושא
<ul style="list-style-type: none">לשם הבטחת הצלחת הפיתוח בטווח הבינוני והארוך, יש צורך בהסדרה משמעותית של סוגיית הקרקעות, תוך התחשבות ביעדי הפיתוח של הנגב	סוגיית הקרקע במגזר הבדואי
<ul style="list-style-type: none">רמת שירות הבריאות בנגב נמוכה ופוגעת באיכות החיים באזור. יש צורך בהשקעות לסגירת הפערים לשם שיפור השירות הניתן לאוכלוסייה הקיימת וכהכנה לקליטת האוכלוסייה החדשה	מערכת הבריאות
<ul style="list-style-type: none">במספר תחומים תידרש עבודת תכנון נוספת, על מנת לגבש המלצות<ul style="list-style-type: none">– שיפור מערך שירותי הרווחה בנגב– פיתוח אזור ים המלח כמשאב לאומי– טיפול בצרכים ייחודיים בערבה	השלמות תכנון בתחומים נוספים

קידום יוזמות במגזר הבדואי בטווח הקצר והבינוני, בשילוב עם הסדרה משמעותית של סוגיית הקרקעות בטווח הבינוני והארוך, יבטיחו את הצלחת הפיתוח

בטווח הבינוני-ארוך נדרשת הסדרה משמעותית של הסוגיה

הסדרה משמעותית של סוגיית הקרקעות חשובה להצלחת ההליך שכן בהיעדרה:

- עלולים להתפתח קשיים בהקמת מוסדות חינוך ומבני ציבור ופיתוח אזורי תעשייה בשל תביעות בעלות

- אטרקטיביות האזור עבור אוכלוסיות חזקות עלולה להיפגע

בטווח הקצר והבינוני ניתן וצריך לבצע יוזמות לפיתוח המגזר הבדואי גם ללא פתרון מיידי לסוגיית הקרקעות

- מנגנוני הכשרה מקצועית, השמה והכוונה
- תמריצים למעסיקי נשים
- תחילת פיתוח אזורי תעשייה משותפים
- מימון וליווי עסקים קטנים

פיתוח כלכלי

- תחילת בניית כיתות חסרות
- שיפור איכות ההוראה
- שיפור החינוך לגיל הרך
- השקעה בחינוך הבלתי פורמלי
- הכנת תכניות אב לחברה, ספורט ותרבות

חינוך וקהילה

- השלמת תשתיות פיזיות חסרות ביישובים הבדואים הקיימים והמוקמים

תשתיות

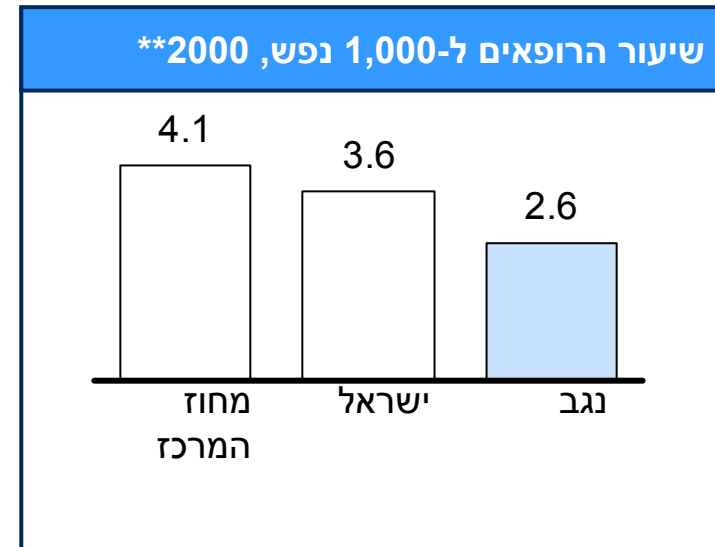
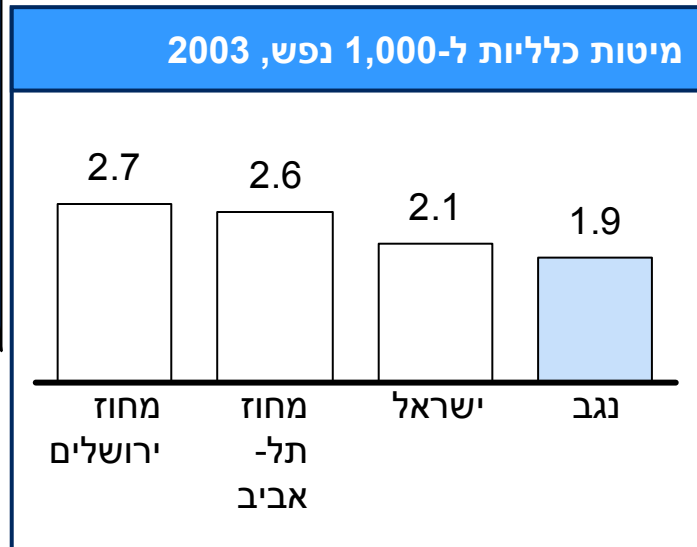
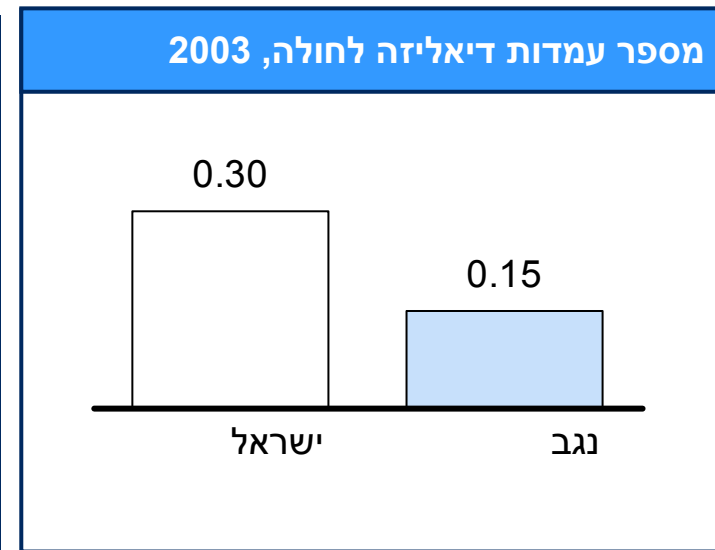
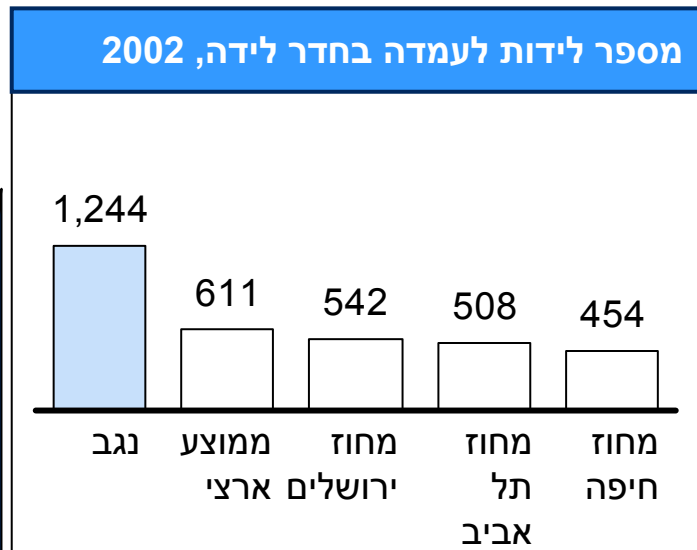
- הכרחי להתחיל בפעילות במגזר הבדואי בתחומים השונים, ללא התניה בפתרון סוגיית הקרקעות
- הפעילות תביא ליצירת מומנטום שיסייע גם בהסדרת תחום הקרקעות
- סדר העדיפות לטיפול בסוגיית הקרקעות צריך להיקבע, בין היתר, בהתאמה ליעדי הפיתוח

רמת שירותי הבריאות בנגב נמוכה משמעותית בהשוואה למוצע הארצי ולמרכז הארץ

הוכן על ידי צוות בראשות ד"ר רונית פלד*

- רמת שירותי הבריאות בנגב נמוכה באופן משמעותי לעומת מרכז הארץ

- גם בלא התחשבות בגידול הצפוי באוכלוסיה, יש צורך בהשקעה ניכרת בצמצום פערים על מנת להבטיח שירותי בריאות סבירים בנגב

* הניתוח המלא נמצא בפרק הנספחים

** הנתון מוגבל בשל גודל המדגם הקטן, הענות נמוכה והסתמכות על כתובת מגורים ולא על מקום ההעסקה

מקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה; משרד הבריאות; נורית ניראל; מערכת הבריאות בנגב, תיאור המצב הקיים והצרכים בעת פיתוח האזור על פי התכנית הלאומית (ד"ר רונית פלד 2005), ניתוח צוות

עיקר ההשקעות בתחום הבריאות בנגב נדרש במערך האשפוז, במערך בריאות הנפש ובמערך בריאות הציבור**

תקציב כולל ל-10 שנים מיליוני ₪	היזמות העיקריות	הנושא
בהתאם להחלטת ועדת הבדיקה	<ul style="list-style-type: none"> נדרשת תוספת מיטות אשפוז להקטנת העומס על המרכז הרפואי סורוקה ולהשוואת שיעור המיטות לממוצע הארצי. ועדה משותפת למשרדי הבריאות והאוצר בוחנת בימים אלה את מדיניות האשפוז ומספר המיטות הדרוש בישראל 	מערך האשפוז
160	<ul style="list-style-type: none"> סגירת הפערים בתחום בריאות הנפש – תוספת 60 מיטות חסרות – הרחבת שירותי בריאות הנפש לילדים והרחבת השירותים הקהילתיים 	מערך בריאות הנפש
110	<ul style="list-style-type: none"> סגירת הפערים במערך בריאות הציבור: <ul style="list-style-type: none"> – הקמת 12 תחנות טיפת חלב (מהן 10 במגזר הבדואי) – הוספת תקנים בתחום בריאות הציבור בהתאם לגידול האוכלוסייה 	מערך בריאות הציבור
	<ul style="list-style-type: none"> במערך רפואת החרום – בחינת תוספת שירותים ייחודיים המתאימים לפיזור הגיאוגרפי: <ul style="list-style-type: none"> – נקודות הזנקה לאמבולנסים – חדרי מיון קדמיים 	נושאים נוספים
סך הכל: 270		

* הניתוח המלא נמצא בפרק הנספחים
** מערך הרפואה הראשונית והשניונית אינו דורש הקצאת תקציב מיוחד שכן קופות החולים מעניקות סל שירותים אחיד המותאם לגודל האוכלוסייה כנדרש על פי חוק ביטוח בריאות ממלכתי

מקור: מערכת הבריאות בנגב, תיאור המצב הקיים והצרכים בעת פיתוח האזור על פי התכנית הלאומית (ד"ר רונית פלד 2005); ניתוח צוות

ים המלח כמשאב לאומי והערבה כאזור ייחודי הם נושאים שיחייבו התייחסות נפרדת מעבר לכלול בתכנית

צעדים נדרשים

- טיפול ראוי באזור ים המלח כמשאב לאומי מחייב הכנת תכנית כוללת תוך שילוב תכניות קיימות או מתהוות והתמקדות בין היתר ב:
 - פתרונות אפשריים לסוגית מפלס המים
 - בחינת פרויקט תעלת הימים
 - בחינת כדאיות הפעלת טיסות שכר לאזור
 - טיפול בבעיית הבולענים

תיאור הנושא הדורש טיפול

- ים המלח מהווה משאב לאומי (חומרי גלם לתעשייה הכימית, אטרקציה תיירותית) והפקת התועלת ממנו נמצאת בסכנה:
- ירידת מפלס ים המלח ועלית מפלס הבריכות באזור המלונות מצריכים טיפול
- בעיית הבולענים מהווה סכנה ופוגעת בתיירות
- הפוטנציאל התיירותי של ים המלח אינו מנוצל במלואו

ים המלח
כמשאב לאומי

- אזור הערבה ייחנה מהיזמות הרחובות במסגרת התכנית
- יידרשו תכניות ממוקדות משלימות במסגרת השלמות תכנון בשלב היישום

- בערבה מתגוררים כ-7,500 תושבים* העוסקים בעיקר בחקלאות מתקדמת ובתיירות
- פיתוח האזור מצריך סיוע ממשלתי ממוקד עקב ריחוקו של האזור ממרכזי אוכלוסייה ושירותים היוצר בין היתר עלויות גבוהות של פיתוח קרקע, פיתוח מקורות מים, עלויות בניה ועוד

פיתוח הערבה

*תושבי המועצות האזוריות תמר, אילת והערבה התיכונה. נתוני 2003

מקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה; ניתוח צוות